JELENTÉS
A FERTŐ-HANSÁG NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG
2009. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL

Összeállították:
Dr. Kárpáti László igazgató
Dr. Jakál Lászlóné gazdasági igazgatóhelyettes
Fersch Attila általános igazgatóhelyettes
Dr. Ambrus András szakreferens
Goda István osztályvezető
Horváth Andrea oktatási szakreferens
Kiss Miklós turisztikai szakreferens
Koszta János állattenyésztési vezető
Kozák Gábor területfelügyelő
Pellinger Attila osztályvezető
Reischl Gábor osztályvezető
Szalai Imre szakreferens
Takács Gábor szakreferens
Váczi Miklós őrszolgálat-vezető

Sarród, 2010. március 17.

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék ... 1
Táblázatok ... 3
1. Személyi állomány ... 4
2. Területi adatok ... 6
2.1 Védett és védelemre tervezett területek ... 6
2.2 Saját vagyonkezelésű területek ... 7
2.3 Terület nélküli értékek ... 8
3. Kutatás és monitorozás ... 12
3.1 Kutatás ... 12
3.2 Monitorozás ... 13
4. Kezelési tevékenység ... 21
4.1 Kezelési tervek ... 21
4.2 Élőhely fenntartás ... 22
4.3 Élőhely-rehabilitáció ... 25
4.4 Fajvédelem ... 28
4.5 Saját állatállomány ... 35
4.6 Vadászterületek ... 37
4.7 Halászati vízterek ... 40
4.7a Védett vízterek ... 40
4.7b Védett halastavak ... 41
5. Jogi tevékenység ... 45
5.1 Hatósági eljárások ... 45
5.2 Bírságok ... 45
5.3 Büntető ügyek ... 45
5.4 Perek ... 45
6. Őrszolgálat ... 48
6.1 Személyi állomány ... 48
6.2 Felszereltség ... 48
6.3 Szolgálatteljesítés jellemzői ... 48
6.4 Fejlesztési tervek ... 49
7. Költségvetés és vagyon ... 51
7.1 Kiadások ... 51
7.2 Bevételek ... 51
7.3 Vagyon ... 51
7.4 Épületek ... 51
7.5 Eszközök ... 51
8. Bemutatás, oktatás, PR ... 55
8.1 Turisztikai infrastruktúra ... 55
8.2 Kiadványok ... 56
8.3 Látogatottság ... 57

8.4 PR és egyéb marketingtevékenységek 65
9. Kapcsolattartás hazai partnerszervezetekkel 76
9.1 Együttműködés hivatalokkal, intézményekkel: 76
9.2 Együttműködés civil szervezetekkel: 77
10. Külföldi együttműködés 79
11. Ellenőrzés 82
12. Fontosabb célkitűzések a következő évre 83
12.1 Pénzügyi téren 83
12.2 A bemutatás, az oktatás, látogatás terén 83
12.3 Társadalmi kapcsolatok terén: 83
12.4 Természetvédelmi, tájvédelmi és erdészeti téren 84
12.5. Hatósági tevékenység terén 84

Táblázatok

1. táblázat: Személyi állomány 5
2.1 táblázat: Védett és védelemre tervezett területek 9
2.2 táblázat: Saját vagyonkezelésű területek 10
2.3 táblázat: Terület nélkül értékek 11
3.1 táblázat: Kutatás 18
3.2 táblázat: Monitorozás 19
4.1 táblázat: Kezelési tervek 21
4.2 táblázat: Élőhely fenntartás 24
4.3 táblázat: Élőhely-rehabilitáció 27
4.4 táblázat: Fajvédelem 33
4.5 táblázat: Saját állatállomány 36
4.6 táblázat: Vadászterületek 39
4.7 táblázat: Halászati vízterek 42
4.7a táblázat: Védett vízterek 43
4.7b táblázat: Védett halastavak 44
5.1 táblázat: Hatósági eljárások 46
5.2 táblázat: Bírságok 46
5.3 táblázat: Büntető ügyek 47
5.4 táblázat: Polgári perek 47
6. táblázat: Őrszolgálat 50
7.1 táblázat: Kiadások 52
7.2 táblázat: Bevételek 52
7.3 táblázat: Vagyon 53
7.4 táblázat: Épületek 53
7.5 táblázat: Eszközök 54
8.1 táblázat: Turisztikai infrastruktúra 67
8.1a táblázat: Oktató- és Látogatóközpontok – szállás 67
8.1b táblázat: Az Igazgatóság szálláshelyeinek kihasználtsága 68
8.1c táblázat: Kiállítás 69
8.1d táblázat: Tanösvények 70
8.2 táblázat: Kiadványok 71
8.3 táblázat: Látogatottság 72
8.4 táblázat: Közönségkapcsolat 74
8.5 táblázat: Környezeti nevelési intézkedések 75
10. táblázat: Külföldi együttműködés 80
11. táblázat: Ellenőrzések 82

1. Személyi állomány

Az Igazgatóság személyi állománya megfelelő, jó képzettséggel rendelkező elhivatott szakemberekből áll. A leterheltség egyenletes. Állásbetöltő, de valóságos munkával nem rendelkező személy nincs az Igazgatóságon. A személyzeti munkát jellemzi, hogy a szakembereket természetvédelmi illetve tudományos múlttal rendelkező jelentkezők közül választjuk, pályázat útján.
Tudományos fokozattal, (Phd., illetve kandidátusi) 2 fő rendelkezik, egyetemi szintű posztgraduális végzettséggel rendelkezik 10 fő (halászati, növényvédelmi, vadgazdálkodási, környezetvédelmi, ingatlan-kataszteri szakmérnök; mérnök-tanár, zoológus), 1 fő címzetes egyetemi tanár, 1 fő pedig az MTA köztestületének tagja.
A Ktv.-vel összefüggő köztisztviselői alapvizsgát 2009. évben 3 fő tett le.

Nyelvismereti szint:

Nyelv	Típus	Fő
német felső	"C" típus	2 fő
német közép	"B" típus	1 fő
német közép	"C" típus	6fő
német közép	"A" típus	1 fő
német alap	"C" típus	3 fő
angol felső	"C" típus	1 fő
angol közép	"C" típus	4 fő
angol közép	"A" típus	3 fő
angol alap	"C" típus	3 fő
román felső	"C" típus	1 fő

1. táblázat: Személyi állomány

		Szakképzettség				
		Alapfokú	**középfokú**	**Felsőfokú**	**nyelvismeret (fő/nyelvek száma)**	**Továbbképzések, 2009-ben szerzett oklevelek, diplomák**
dolgozók (fő)	köztisztviselő		10	26	25	
	ügykezelő	1				
	Munka Törvénykönyv hatálya alá tartozó	13	2	1		
	szerződéses					
	Összesen	14	12	27	25	

2. Területi adatok

2.1 Védett és védelemre tervezett területek

A Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság működési területén jelenleg kilenc védetté nyilvánítási eljárás (országos jelentőségű) van folyamatban. Ezek közül hat meglévő országos jelentőségű védett természeti terület bővítésére, három pedig új természetvédelmi terület kialakítására irányul. A bővítések közül a legnagyobb területtel a Szigetközi Tájvédelmi Körzet (5922 hektár) érintett, de jelentősnek nevezhető a Pannonhalmi Tájvédelmi Körzet bővítése (692 hektár) is. A védett és védelemre tervezett területek adataiban 2009-ben nem történt változás.

Név	Terület (hektár)	Ebből átminősítés (hektár)	Védetté nyilvánítás helyzete
Fertő-Hanság Nemzeti Park bővítése I.	149	0	Tárcaegyeztetésen
Fertő-Hanság Nemzeti Park bővítése II.	58	0	Előkészítés alatt
Soproni Tájvédelmi Körzet bővítése I.	156	49	Tárcaegyeztetésen
Soproni Tájvédelmi Körzet bővítése II.	8	0	Előkészítés alatt
Pannonhalmi Tájvédelmi Körzet bővítése	693	0	Tárcaegyeztetésen
Szigetközi Tájvédelmi Körzet bővítése	5923	446	Előkészítés alatt
Ebergőci láprét TT létrehozása	49	0	Tárcaegyeztetésen
Iváni szikesek TT létrehozása	96	0	Tárcaegyeztetésen
Várbalogi héricses TT létrehozása	50	0	Tárcaegyeztetésen
Védelemre tervezett összesen:	7182	495	

A védelemre tervezett területek tulajdonosok szerinti megoszlása (hektár)

Név	állami ter.	gazdasági társ.	önk.	szöv. ter.	természetes szem.
Ebergőci láprét TT			2		47
Fertő-Hanság NP	189		2		15
Iváni szikesek TT	4		4	3	86
Pannonhalmi TK	658		4		31
Soproni TK	93	1	13		8
Soproni TK (láp)	49				
Szigetközi TK	3938	116	42	316	1065
Szigetközi TK (láp)	205	49	1	114	78
Várbalogi héricses TT	38		1		11
Összesen:	5174	166	69	433	1341

2.2 Saját vagyonkezelésű területek

a) Rét, legelő:

Az összterülethez viszonyítva legnagyobb arányban gyepterületeket (6.329 ha) vásároltunk korábban a védett természeti területek védettségi szintjének helyreállításáról 1995. évi XCIII. törvény alapján. Ezek a volt termelőszövetkezetektől meglehetősen degradált, elgyomosodott, gyakran cserjésedett állapotban kerültek át az Igazgatóság vagyonkezelésébe. A területek nagyobb részét az Igazgatóság gépi eszközeivel, ill. saját állatállományával állítja helyre és kezeli. 184 hektárt szigorú, természetvédelmi előírásokkal, idényre kötött haszonbérleti szerződésekkel hasznosítja. A maradék területet pedig kisebb beavatkozások kivételével érintetlenül hagyja.

b) Erdő:

A Fertő-Hanság Nemzeti Park és Szigetközi Tájvédelmi Körzet területén, valamint a Soproni Tájvédelmi Körzetben 2009. évben folytatott erdőgazdálkodási tevékenységet jellemző főbb adatok: Folyamatos erdősítéseink területe: 60 hektár. Első kivitelt 3 hektáron, pótlást 8,2 hektáron végeztünk el. Az év végére keletkezett 10 hektár vágásterület felújítására 2010 tavaszi első kivitelt tervezünk. A 2009. évi első kivitelekből 6 hektár terület a magas vízállás miatt 2010-re húzódott át. Befejezett erdősítéseink területe 2010. évben 21,2 hektár volt. Kötelezettség alá vont területünk így hozzávetőlegesen változatlan maradt, 68 hektár. Két erdőrészlet bekerítésére kényszerültünk Dör községhatárban 1,92 hektár területen. A felújítás alatt álló terület a vad kizárását követően kielégítő fejlődést mutat. Fahasználati tevékenységünk: a véghasználatokat az átvett nemesnyárasokra korlátoztuk, Véghasználat (tarvágás) 8,2 hektár, 2010-re áthúzódóan további 1 hektár egészségügyi tarvágást kell még elvégeznünk a 2009 évben több alkalommal bekövetkezett széldöntések miatt. További hat erdőrészletben 273 m^3 mennyiségben végeztünk egészségügyi termelést széldöntések miatt a szigetközi területeken. Az erdőfelújítási munkákat - a fafajcserét - vágásérett nemesnyárasok véghasználatából finanszírozzuk.

c) Nádas:

A vagyonkezelésben lévő nádasok 95 %-a a Fertő-tó jogi partvonalán belül található a natúrzónában. Ez összesen 1912 hektárt jelent. A területek aratását és egyéb használatát a KTVF hatósági határozatban engedélyezte, amelyhez szakvéleményt készített az Igazgatóság. Igazgatóságunk a terület földhasználója a földhasználati nyilvántartás szerint, de a tulajdoni lap szerint nádaratási joga van bejegyezve a Fertő-tavi Nádgazdasági Zrt.-nek. A parti fekvésű, saját kezelésű nádasok (amelyek egy része gyep művelési ágban van) aratását idényre szóló haszonbérleti szerződések keretében végezteti el az Igazgatóság. Ezek területe 71 hektár. Az értékesítés licit útján történik.

d) Tó:

2009-ben az FVM Vadászai és Halászati Főosztálya, valamint Igazgatóságunk között 2003-ban aláírt 15 éves időtartamú haszonbérleti szerződés keretében folytattuk a halgazdálkodási tevékenységet a Fertőn. Az 1744 hektár kiterjedésű halászvízen négy halászati kerületet tartottunk fenn ez évben is, amelyek közül három halászatát biztosítottuk őstermelő halászok számára. A halászok éves díj ellenében területi engedélyt kaptak Igazgatóságunktól tevékenységük végzéséhez. A fokozottan védett Madárvárta-öböl kerületben nem folytattunk halászati tevékenységet, megfelelve így a nemzetközi egyezmények előírásainak, valamint az osztrák oldali nemzeti parkkal és a halgazdálkodókkal kialakított egyezségnek.
A Nyirkai-Hany vizes élőhely-rekonstrukciós területen, ökológiai célú halgazdálkodást végzünk, de 2009-ben lehalászás nem volt.

e) Szántó:

A védett területek fenntartásában nélkülözhetetlen szereppel bíró régi magyar háziállataink takarmány szükségletét egészítik ki a 56 hektár területen termelt silókukorica Fertőrákos, Fertőszéplak és Sarród községhatárban. A többi szántó művelési ágú ingatlan gyepesítése folyamatban van. 14 hektár szántót haszonbérbe adtunk Fertőrákos községhatárban.
A szántó művelési ágú területeink nagy részén már vetett gyep, vagy természetes módon települt gyep található, ezeket kaszálóként hasznosítjuk.

2.3 Terület nélküli értékek

2009-ben nem történt változás. A táblázatban javításra került az egyedi tájértékek száma, amely korábban hibásan került megadásra.

2.1 táblázat: Védett és védelemre tervezett területek

Illetékességi terület (hektár)	409519

	Védett		Ebből fokozottan védett (ha)	Változás a tárgyévben (ha)	Védelemre tervezett	
	Száma (db)	Kiterjedése (ha)			Száma (db)	Kiterjedése (ha)
Nemzeti Park	1	23731	7659	0	2 bővítés	207
Tájvédelmi Körzet	3	22844	2225	0	4 bővítés	6780
Természetvédelmi Terület	6	107	0	0	3 létesítés	195
Ex lege védett láp	20	642	0	0		
Ex lege védett szikes tó	0	0	0	0		

Összesen	30	47324	9884	0	9	7182

Ramsari terület	2	8849		0	0	0
Bioszféra Rezervátum	1	12 627		0	1	43 854
Világörökség	2	23 052		0	0	0
Európa Diploma	0	0		0	0	0
NATURA 2000 Madárvédelmi terület*					4	52655
NATURA 2000 Élőhelyvédelmi terület*					14	74337

** A NATURA 2000 Madárvédelmi terület és a NATURA 2000 Élőhelyvédelmi terület tartalmazza kiterjedésében a már eddig védetté nyilvánított területeket is.*

2.2 táblázat: Saját vagyonkezelésű területek

Művelési ág	Tárgyévben vásárolt terület (ha)	Összes (ha)	Saját használatban		Haszonbérbe (hasznosításba) adva	
			ha	%	ha	%
Szántó	0	225	210	93	15	7
Gyep	0	6330	6146	97	184	3
Kert	0	0	0	0	0	0
Szőlő	0	0	0	0	0	0
Gyümölcsös	0	2	2	100	0	0
Nádas*	0	2176	193	7	71	5
Halastó	0	411	411	100	0	0
Erdő	0	1117	1117	100	0	0
Kivett	0	1107	1107	100	0	0
Összesen	0	11366	11096	97	270	2

** A nádasok esetében 1909 hektár nemzeti parki vagyonkezelésű területen a Fertő-tavi Nádgazdaság Rt.-nek van használati joga.*

2.3 táblázat: Terület nélkül értékek

Objektum	Nyilvántartott összesen (db)	Ebből a tárgyévben nyilvántartásba vett (db)
Természeti emlék	0	0
Forrás	27	0
Barlang	16	0
Víznyelő	0	0
Kunhalom	33	0
Földvár	14	0
Egyedi tájérték	274	0

3. Kutatás és monitorozás

3.1 Kutatás

Az Igazgatóság működési területén többek között az MTA Geodéziai és Geofizikai Kutatóintézete, a Nyugat-Magyarországi Egyetem, Savaria Múzeum, a Pécsi Tudományegyetem, a Szegedi Tudományegyetem, az Eötvös Lóránt Tudományegyetem és a Magyar Természettudományi Múzeum végeznek természetvédelmi szempontból is jelentős kutatásokat. Kisebb kutatási programokat saját forrásból szerveztünk meg a természetvédelmi kezelési és fenntartási munkák, illetőleg egyes fajok és közösségek hatékonyabb védelme érdekében.

a) Kezelések hatása a hangyaboglárka (*Maculinea sp*.) fajokra

A Fertő mentén, Ebergőc és Cirák térségében, valamint a Hanságban található vérfüves rétek hangyaboglárka (*Maculinea teleius, M. nausithous* és *M. alcon*) és nagy tűzlepke *(Lycaena dispar)* állományainak részletes populáció vizsgálatát végeztük, ahol az lehetséges volt, az állományok igényeinek megfelelő beavatkozások, kezelések saját kivitelezésével párhuzamosan. A cél az érintett fajok számára optimális kezelési eljárások, kaszálási mintázat kialakítása (tér- és időbeli megosztás, fenntartandó, kaszálatlan területek kijelölése) és alkalmazása a fenológiai viszonyoknak megfelelően, továbbá a megfelelő hidrológiai viszonyok fenntartása, valamint a nádasodás megállítása és az elnádasodott területek eredeti állapotának visszaállítása. A fertői területeken a víz visszatartás hatására a keskenylevelű gyapjúsás (*Eriophorum angustifolium*) állomány ismét virágzott, a hangyaboglárka-fajok pedig újra benépesítettek korábban elnéptelenedett fragmentumokat is. Ez mindenképp alátámasztja a korábban megkezdett (és ebben az évben is folytatott) átjáró kialakítási törekvések indokoltságát. A vízborítás kedvezően hatott a területen található nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) állomány alakulására is.

b) A sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*) állományok felmérésével kapcsolatos ökológiai vizsgálatok

A nemzeti park igazgatóság illetőségi területén az országosan zajló sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax)* állomány felméréshez csatlakozva, az előző év tapasztalataira támaszkodva (Sáfián Szabolccsal megkezdett munkák eredményei nyomán, azokat tovább fejlesztve) folytatódott a faj népességének felmérése és bizonyos területeken ismételt állapotfelvételre is sor került. A monitorozáshoz elengedhetetlenül szükséges paraméterek felvétele mellett számos további, a faj ökológiai igényeinek, fenológiai és rajzási tulajdonságainak ismeretét bővítő adattal szolgáltak a felmérések. Az alap adatok kiértékelése jelenleg is tart, de már most egyértelművé vált, hogy régiónkban számos, országosan is kiemelkedő kolónia található, főként felhagyott, vagy alacsony intenzitással használt legelőkön. Szórvány populációk bizonyos területeken, főként zavart cserjesorokhoz, sövényekhez kapcsolódnak. Mindkét jellegzetes élőhely veszélyeztetettségi foka igen magas, az elmúlt, vizsgált időszakban néhány terület – vagy egyes terület foltok – ismét művelésbe lettek vonva, illetve a legeltetés számára alkalmasság téve. Ez a tevékenység sok esetben jelentős mértékű cserje irtással jár, melynek befolyásolására, szabályozására (nem Natura 2000 területek esetében) nincs is módunk. Ugyanakkor az adott szukcessziós stádium fenntartásához (illetve a cserjés bezáródásának megakadályozásához, ami a sárga gyapjaszövő számára is a területről való eltűnéssel jár) bizonyos mértékű cserjeirtás, záródás megszüntetés szükséges.
A jelenlegi tapasztalatok szerint az sárga gyapjaszövő számára optimális az a szukcessziós stádium, amikor a cserjék (kökény, galagonya, vadkörte) egymástól való távolsága 1-2 cserje magasságnál nem nagyobb, kisebb csoportok még kialakulhatnak, de az állomány - összessé-

gében – nem ér össze, nem záródik, a napsütés körbe éri és bizonyos mértékű (legelő állatoktól, vagy vadtól származó) rágás is tapasztalható.

c) Lápi póc és réti csík állományok felmérése

A két faj állományainak vizsgálatára indított korábbi felmérések folytatása ebben az évben nem hozott lényeges, új előfordulási adatot, mivel a fajok vizsgálatára nem tudtunk elektromos halászgépet használni. Más, nem általunk végzett vizsgálatok eredményeiből - személyes megbeszélés alapján – jutott tudomásunkra, hogy a lápi póc állományt sikerült kimutatni a Lébényi-tavak legfelső szakaszáról is (ÉDUKÖVIZIG, Keserű Balázs). A faj eddig csak a tavakat tápláló csatornáról került elő, megtelepedése örvendetes és egyben a tavak (horgásztavak) további fenntartási, üzemeltetési munkáival kapcsolatban is kérdéseket vet fel.

3.2 Monitorozás

3.2.1 A Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (beleértve: Natura 2000) keretében folyó monitoring vizsgálatok

3.2.1.1 Országos programok

a) Élőhely-térképezés

2009-ban az NBmR keretében Igazgatóságunk területén az R5x5_109 Fertőd kvadrát térképezését terveztük külső szakértő bevonásával. Az év eleji forráselvonások miatt a felmérésre kutatási szerződés kötésére nem kerülhetett sor. Az elmaradt felmérést 2010-ben tervezzük elvégezni.

b) Védett növényfajok monitorozása

Egységes protokoll alapján történik a kiválasztott 57 növényfaj monitorozása. A programot egészíti ki a természetvédelmi őrök éves adatszolgáltatása keretében történő adatgyűjtés. 2009-ben az NBmR keretében 10 faj felmérését terveztük. A vizsgált fajok a következők voltak: papucskosbor (*Cypripedium calceolus*), kornistárnics (*Gentiana pneumonanthe*), adriai sallangvirág (*Himantoglossum adriaticum*), homoki nőszirom (*Iris arenaria*), hagymaburok (*Liparis loeselii*), szibériai nőszirom (*Iris sibirica*), struccpáfrány (*Matteuchia struthiopteris*), vidrafű (*Menyanthes trifoliata*), légybangó (*Ophrys insectifera*) és lápi hízóka (*Pinguicula vulgaris*). A kijelölt fajok felmérése a protokollnak megfelelően megtörtént.

c) Cönológiai monitoring

A monitoring keretében 22, állandóra kijelölt négyzetben történik 13 kiemelten fontos növénytársulás monitorozása. A 2009-ben külső szakértő bevonásával felmérni tervezett 4 társulás esetében az év eleji forráselvonások miatt a felmérésre kutatási szerződés kötésére nem kerülhetett sor. Az elmaradt felmérést 2010-ben tervezzük elvégezni.

d) Ürgemonitoring

Négy mintavételi területen (Sarród – Ürgedomb, Fertőszéplak – Széplaki legelő, Pér – repülőtér, Fertőszentmiklós – repülőtér) egységes módszer alapján történik a monitorozás évenkénti gyakorisággal. 2009-ben a felmérést elvégeztük, az adatokat értékelésre továbbítottuk az országos központba.

e) Épületlakó denevérek monitorozása

Az épületlakó denevérek monitorozását Igazgatóságunk külső szakértő bevonásával végzi. Az év eleji forráselvonások miatt a felmérésre kutatási szerződés kötésére nem kerülhetett sor.

3.2.1.2 Helyi programok

a) Kétéltű-hüllő monitoring

A kétéltű és hüllő fajok, illetve közösségek monitorozását Igazgatóságunk külső szakértő bevonásával végzi. Az év eleji forráselvonások miatt a felmérésre kutatási szerződés kötésére nem kerülhetett sor.

b) Szitakötő fajok monitorozása

A program keretében mintegy 100 kijelölt mintavételi helyen, 1996 óta folyik egységes módszerrel a szitakötő fauna monitorozása. Ennek során imágó, lárva és exuviumok vonatkozásában egyaránt történik adatgyűjtés. A felvételezés kiemelten kezeli azokat az élőhelyeket, amelyek a hazai és nemzetközi szintű védettséget élvező fajok populációinak adnak otthont. 2009-ben a ritka hegyiszitakötő (*Cordulegaster heros*) lárvális előfordulási helyeinek, mikrohabitat-preferenciájának vizsgálata folyt a Rák-patak vízrendszerén Sopronban, egy szakdolgozó segítségével. Az imágók kibújása ismét a korábbi években tapasztalt, június végi időszakban történt, jelenleg ez tekinthető általánosnak, bár az lárvabőrök még július közepéig (nagyobb, heves esőzések kivételével) megtalálhatók a kibújás helyén. A faj legjelentősebb élőhelyein az exuviumok mennyiségi felvétele ismét megtörtént, a kijelölt mintaterületen, ahol az előző évekhez hasonló egyedsűrűség volt tapasztalható. További vizsgálatok történtek a faj előfordulására, élőhely preferenciájának és szaporodásbiológiájának tisztázására is.
Az idén a Fertő mentén a védett, Élőhely Irányelv II. függelékébe sorolt lápi szitakötő (*Leucorrhinia pectoralis*) kibújó állománya elég alacsony egyedsűrűséget mutatott, jóval elmaradt a korábbi években tapasztalt egyedszámtól, azonban mind a Fertő környékén, mind pedig távolabb (Határ-menti erdők) fiatal, táplálkozó imágók megjelenésével találkoztunk.
A díszes légivadász (*Coenagrion ornatum*) a Fertő-menti csatornákban nem túl magas, de jól kimutatható egyedszámban megfigyelhető volt, a Kardos-ér felső szakaszán ismét jó egyedszámban rajzott, noha a vízfolyás parti sávjában bizonyos mértékű növényzet eltávolítás (fenntartási célú munkák) történt.
A folyami szitakötők (*Gomphidae*) közül az erdei szitakötő (*Ophiogomphus cecilia*) a Szigetközből az idén sem került elő.

c) Nappali lepke monitoring

Elsősorban az Élőhely Irányelvben szereplő nappali lepkék helyi állományainak felmérésére szolgáló, 2000 óta folyó monitorozási munka. A program különös figyelmet fordít a lápréti hangyaboglárkák, a nagy tűzlepke, valamint a farkasalmalepke populációknak. (Egyes kiválasztott mintaterületeken jelölés-visszafogásos kvantitatív és habitat szelekciós kutatások is történtek a Fertő mentén, ld. kutatások.) A vizsgálatok kiemelt célja az egyes fajok élőhely kezelési-fenntartási irányelveinek kidolgozása és gyakorlatban, mintaterületeken való alkalmazása, valamint a környező területekre való kiterjesztése, hogy a szűk, lehatárolt élettér bővülhessen, valamint a meglévő területen a környezeti feltételek, vízellátottság, vegetáció struktúra kedvezőbbé váljon.
Újabb fajjal bővült a monitorozandó nappali lepkék csoportja, a díszes tarkalepke (*Hypodryas maturna*) peresztegi-erdő térségében található népessége került megfigyelés alá. A főként

nappal, a hernyófészkek számlálásával és megfigyelésével vizsgálható sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*) monitorozásához is csatlakozott az igazgatóság, a faj alaposabb vizsgálatával és ökológiai igényeinek felderítésével együtt (ld. Kutatások)
Az áttelelő, nagytestű tarkalepkék (*Nymphalidae*) állományának figyelemmel követése is tovább zajlott, melynek – egyebek között – az enyhébb és esetenként több felmelegedési szakaszt is tartalmazó téli időszak hatásának becslésében is lehet szerepe, hosszabb időszak vonatkozásában (globális klíma változás lehetséges hatásai).
A program keretében éjszakai lepkék felmérése, nyomon követése is zajlik, többek között az éjjeli nagy pávaszem (*Saturnia pyri*) esetében.

d) Natura 2000 élőhelyek monitorozása

A program célja, hogy a védett és a Natura 2000 területek növényzetében élőhely szinten bekövetkező változásokat nyomon követhessük. A 10 éves periódusokban ismétlődő vizsgálat keretében elkészül a területek 1:10000 léptékű élőhely-térképe, amely tartalmazza az adott folt ÁNÉR kódját, a természetességi-degradáltsági értékelését (Seregélyes 5 fokozatú skálája alapján), a területet jellemző degradáltságot okozó tényezők, illetve a degradáltság jelenségének jellemzését. Az élőhely-térkép mellett elkészül a védett területen található invázív és védett növényfajok elterjedési térképe pont- és folttérképezés alapján.
A program keretében 2009-ben a HUFH30004 Hanság (Dél-Hanság) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület felmérése történt meg.

e) Tarsza fajok monitorozása

2009-ben sikerült elvégeztetnünk a magyar tarsza (*Isophya costata*) Sopron melletti előfordulásához (Halászrét) kapcsoltan kijelölt három élőhelyfolt ismételt monitoring vizsgálatát [élőhely-változók felvételezése (növénycönológiai felvételezés, állományklímára vonatkozó mérések), az állomány vonal menti sáv (10 m × 1 m) mintavételezése (mintaterületenként 5 vonal)].
A vizsgálati terület növényzet-szerkezete a korábbi vizsgálathoz (2007-2008) képest jelentős eltérést nem mutat, a jelenlegi területkezelés alapvetően a faj megőrzését szolgálja, de a kaszálatlanul hagyandó területekre nagyobb figyelmet kell fordítani. A vizsgálatok során az előző évinél alacsonyabb négyzetméterenkénti egyedsűrűséget mértünk. Az eltérést egyelőre a populációk természetes egyedszám ingadozásának tudjuk be.

f) Közösségi jelentőségű madárfajok monitorozása

Lásd. 3.2.2 fejezet a) pontjában.

g) Erdőlakó denevérfajok monitorozása

Az erdőlakó denevérfajok monitorozásának előkészítése 2008-ban kezdődött meg. A Szigetközben kijelölt mintavételi helyeken többféle adatgyűjtési módszer tesztelését végezzük el 2009-2010 folyamán, amelyek eredményeképp elkészülhet az erdőlakó denevérközösségek monitorozásához a szakmai vitára alkalmas protokolltervezet. A program várhatóan 2010 közepén fog lezárulni. Összesen 11 denevérfaj előfordulását sikerült eddig bizonyítanunk. A kimutatott fajok között több ritka és természetvédelmi státuszát tekintve sebezhető faj található. Ez mindenképpen jó eredménynek mondható, s e fajgazdagság igazolja azt, hogy a szigetközi erdők egy jelentős része még nagyon jó élőhelyi állapotokat mutat.

3.2.2 Saját szervezésben folytatott monitoring jellegű vizsgálatok

a) Vízimadár-állományok monitoring vizsgálata

Más szervezetekkel (Nyugat-Magyarországi Egyetem Vadgazdálkodási Intézet, Birdlife Österreich, Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület) együttműködve évek óta folyik a fontosabb vizes élőhelyek madárállományainak monitoring vizsgálata. Ez jelenleg a Fertő-tó öblözeteire, a Mekszikópusztai és a Nyirkai-Hany élőhely-rekonstrukciós területeire, a hansági tavakra terjed ki. A felmérés eredményei adatbázisba kerülnek, ezekből a Nyugat-Magyarországi Egyetem Vadgazdálkodási Intézet készít összefoglaló jelentéseket a Minisztérium számára.
2009-ben is kimutatták a madártani monitoring eredményei a Nyirkai-Hany vízimadárélőhely fontosságát, amely igazolhatja a további vizes élőhelyrekonstrukciók szükségességét. Fontosabb fészkelő fajok: 52 pár szürke gém (*Ardea cinerea*), 3 pár kanalasgém (*Platalea leucorodia*) 5 pár kis kócsag (Egretta garzetta), 38 pár vörös gém (*Ardea purpurea*) és 25 pár bakcsó (*Nycticorax nycticorax*) fészkelt. A küszvágó csér (*Sterna hirundo*) állománya 19 pár volt, a fattyúszerkő (*Chlidonias hybrida*) idén nem fészkelt. Új fészkelő fajként megjelent a kis kárókatona (*Phalacrocorax pimeus*).

b) Ritka és telepesen fészkelő madarak monitorozása

Az országos felmérési program a fokozottan veszélyeztetett, telepesen fészkelő és meghatározott ritka fajok állományainak felmérésére irányul. Működési területünkön, 2009-ben is megtörtént a telepesen fészkelők egy részének a felmérése. A ritka fészkelők felmérését csak korlátozottan, kisebb területekre tudtuk elvégezni, mivel a megye déli részén, ahol nincsen védett terület, nincsen lehetőségünk a fajok állományainak pontos felmérésére. Az eredmények adatbázisba kerülnek. A monitoring legfontosabb eredményei a következők: a kormorán (*Phalacrocorax carbo*) hansági állománya stabilizálódott (123 pár). 2009-ben újra fészkelt a fokozottan védett kis kócsag (*Egretta garzetta*, 5 pár). A Fertő hazai oldalán 149 pár nagy kócsag (*Egretta alba*), 1 pár szürke gém (*Ardea cinerea*) és 1 pár kanalasgém (*Platalea leucorodia*) költött. A mekszikópusztai elárasztásokon 1 pár gulipán (*Recurvirostra avosetta*) és 20 pár gólyatöcs (*Himantopus himantopus*) költött. A Barbacsi-tónál 112 pár, a kónyi tavon pedig 16 pár, Fehértónál pedig 33 pár nagy kócsag (*Egretta alba*) költött. A lipóti morotvatónál 32 pár vörös gém (*Ardea purpurea*) fészkelt.

c) A dél-hansági rekonstrukciók monitorozása

2000-ben készült el a Nyirkai-Hanyban a hansági rekonstrukciók első üteme. Már a rekonstrukció építésének kezdetekor megkezdődött a monitorozási munka. A monitoring magába foglalja a növényzet, a madárvilág, a vízi gerinctelen fauna, a vízminőség és a vízkémiai változások vizsgálatát. A monitorozásban a Szegedi Tudományegyetem Ökológiai Tanszékének és a Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság kutatói vesznek részt.
A növényzet vizsgálata elsősorban állandó mintavételi sávok (24 db) cönológiai vizsgálataiból, illetve a teljes terület 3 évente elkészülő vegetáció-térképéből áll. A madárvilág vizsgálatát a heti számolásokon keresztül sikerült biztosítani. A vízi gerinctelen makrofauna monitorozása azokra az árasztáshoz csatlakozó, alulról táplálkozó, lápi jellegű kisvizek vizsgálatára koncentrálódott, melyek a tőzeges jelleget a leginkább mutatják. A rekonstrukció területén kívül a Fövenyes-tó, mint kontroll mintavételi ponton folytak még vizsgálatok. 2009-ben botanikai mintavétel nem történt. 2009-ben heti rendszerességű madárszámlálásokat végeztünk, a téli hónapokban havi rendszerességű vadlúd szinkronszámlálásokat szerveztünk a területen a Magyar Madártani Egyesülettel közösen. A korábbi évek tapasztalatai alapján a botanikai mintavételeket a jövőben csak háromévente fogjuk elvégezni. Amennyiben a re-

konstrukció területén beindul a vízszint-ingadoztatáson alapuló kísérletes üzemeltetés, akkor ismét évente fogjuk a mintavételeket végezni.

d) A rákosi vipera észak-hansági állományának vizsgálata

2009-ban a Hanságban, a korábbi években ismertté vált élőhelyeken tizenöt napon történt mintavétel. Összesen 16 egyedet sikerült megfigyelni, amelyek mindegyik azévi példány volt. Felnőtt, szaporodásképes példányt nem sikerült fogni. E területen 30 rackajuh legelésével biztosítottuk az élőhely megfelelő kezelését. A másik helyen a peremterületeken egyszeri kaszálás történt, de a domb kaszálása elmaradt.
Az állományt veszélyeztető tényezők közül a borz szelektív predációját kell kiemelni, amely a drasztikusan csökkentette minden hüllő, így a rákosi viperák egyedszámát is. A magas aranyvessző mindkét területen, a fűzlevelű peremizs *(Inula salicina)* térhódítása részben okoz élőhely átalakulást, és leromlást. Megjelent és terjed a területen a selyemkóró. Továbbra is veszélyeztető tényezőnek kell tekinteni a cserjésedést.

e) Egyenesszárnyúak monitorozása a rákosi vipera élőhelyeken

2009-ben folytattuk a Fűzfa-szigetek, valamint a Pintér-sziget gyepterületein korábban kijelölt kvadrátok mintavételezését. A felmérés forrásait a *Rákosi vipera védelme a Kárpát-medencében* (LIFE07 NAT/H/000322) LIFE+ pályázatból sikerült biztosítani. A fűhálós mintavételezéseket négy ismétléssel végeztük. Az egyenesszárnyúak mintavételezése fűhálós módszerrel történt. 10 × 10 m-es mintavételi területen 300 fűháló-csapással gyűjtött egyedeket tekintettük egy mintának, melyeket egyeléssel kiegészítettük.
2009-ben az egyes gyeptípusok gyeplakó egyenesszárnyú fajainak dinamikai viszonyai a következőképp alakultak: A nedves gyeptípusban a júniusi és még inkább a júliusi magas egyedszámot követően erősen visszaesett az egyedszám, majd az egyre alacsonyabb szinten maradt. A félszáraz gyepekben július során mutatkozott a legnagyobb táplálékkínálat, majd az visszaesett. A száraz gyepekben kora nyáron nagyon alacsony volt a gyeplakó fajok mennyisége, de augusztusban az már megközelítette a félszáraz gyepekét (ezáltal az év ezen időszakában e két gyeptípusban volt a legjelentősebb a táplálékkínálat). A száraz gyepek egyenesszárnyú együtteseiben a gyeplakó fajok őszi egyedszámának emelkedése 2009-ben ismét elmaradt, sőt az ekkor jellemző mennyiség a nedves gyepekben tapasztalható mértékig süllyedt.

3.1 táblázat: Kutatás

No.	Kutatási projekt megnevezése	Összeg (e Ft)	A kutatást végző szervezet/magánszemély	Az eredmények rövid ismertetése	Megjegyzések
1.	Kezelések hatása a hangyaboglárka (Maculinea sp.) fajokra	0	Szalkay József Lepkészeti Egyesület, FHNPI	Lásd. szöveges rész.	
2.	A sárga gyapjasszövő állományok felmérése	0	FHNPI		
4.	Lápi póc és réti csík állományok felmérése	0	FHNPI		

3.2 táblázat: Monitorozás

No.	Monitorozási projekt megnevezése	Összeg (e Ft)	A monitorozást végző szervezet/ magánszemély	Az eredmények rövid ismertetése	Megjegyzések
1	Élőhelytérképezés (NBmR országos)	-	-	Lásd. a szöveges részben	
2	Védett növényfajok monitorozása (NBmR országos)	150	Takács Gábor (FHNPI)	Lásd. a szöveges részben	
3	Cönológiai monitoring (NBmR országos)	-	-	Lásd. a szöveges részben	
4	Ürgemonitoring (NBmR országos)	50	Váczi Miklós, Takács Gábor	Lásd. a szöveges részben	
5	Denevérmonitoring	-	-	Lásd. a szöveges részben	
6	Gőtemonitoring	50	Takács Gábor (FHNPI)	Lásd. a szöveges részben	
7	Isophya costata monitorozás	100	Kenyeres Zoltán (Acrida Bt.)	Lásd. a szöveges részben	
8	Kétéltű-hüllő monitoring (NBmR helyi)	-	-	Lásd. a szöveges részben	Az országos program kiegészítése
9	Szitakötő monitoring	0	Ambrus András (FHNPI)	Lásd. a szöveges részben	
10	Nappali lepke monitoring (NBmR helyi)	0	Ambrus András (FHNPI)	Lásd. a szöveges részben	Az országos program része
11	Natura 2000 területek élőhelyeinek vizsgálata	0	Takács Gábor (FHNPI)	Lásd. a szöveges részben	
12	Egyenesszárnyúak monitorozása a rákosi vipera élőhelyeken		Kenyeres Zoltán (Acrida Bt.)	Lásd. a szöveges részben	
13	Vízimadár-állományok monitoring vizsgálata	0	Pellinger Attila, Ferenczi Márta	Lásd. a szöveges részben	
14	Ritka és telepesen fészkelő madarak monitoringja	0	Pellinger Attila (FHNPI)	Lásd. szöveges részben	

No.	Monitorozási projekt megnevezése	Összeg (e Ft)	A monitorozást végző szervezet/ magánszemély	Az eredmények rövid ismertetése	Megjegyzések
15	A dél-hansági rekonstrukciók monitorozása	0	Margóczi Katalin (SZTE), Takács Gábor, Ambrus András, Pellinger Attila (FHNPI)	Lásd. szöveges részben	
16	Rákosi vipera monitoring	0	Dankovics Róbert (Savaria Múzeum)	Lásd. a szöveges részben	
17	Kisemlősök monitorozása bagolyköpetek vizsgálatára alapozva	120	Horváth Győző (Oeconomus Bt.)	Az eredmények kiértékelése még folyamatban van.	
18	Erdőlakó denevérfajok monitorozása	500	Dobrosi Dénes	Még nem zárult le.	

4. Kezelési tevékenység

4.1 Kezelési tervek

2008-ban sikerrel lefolytattuk a védelemre tervezett Várbalogi héricses TT, Ebergőci láprét TT és Iváni szikesek TT természetvédelmi kezelési tervének helyi egyeztetését. A teljes dokumentáció felterjesztésre került a KvVM Környezet- és Természetmegőrzési Szakállamtitkárságára. 2009-ben folytatódott a Fertő-Hanság Nemzeti Park, a Soproni Tájvédelmi Körzet és a Szigetközi Tájvédelmi körzet korábban elkészített tervezetének az új jogszabály szerinti átdolgozása.

4.1 táblázat: Kezelési tervek

A védett vagy védelemre tervezett terület neve	A tervezési terület nagysága (ha)	Megalapozó dokumentáció (+,-)	Részletes természetvédelmi kezelési terv (+,-)	"C" fejezet, jogszabály melléklete (+,-)
Fertő-Hanság Nemzeti Park	23731	+	+	+
Fertő-Hanság Nemzeti Park bővítése I.	149	+	+	+
Fertő-Hanság Nemzeti Park bővítése II.	58	-	-	-
Szigetközi TK és bővítése	15605	+	+	+
Pannonhalmi TK	8272	+	+	+
Pannonhalmi TK bővítése	693	+	+	+
Soproni TK	4891	+	+	+
Soproni TK bővítése I.	156	+	+	+
Soproni TK bővítése II.	8	-	-	-
Nagycenki Hársfasor TT	11	+	+	+
Pannonhalmi Arborétum TT	26	+	+	+
Soproni Botanikus kert TT	17	+	+	+
Ikva-patak menti TT	18	+	+	+
Liget-patak menti TT	27	+	+	+
Iváni szikesek TT	96	+	+	+
Bécsi-domb TT	8	+	+	+
Várbalogi héricses TT	50	+	+	+
Ebergőci láprét TT	49	+	+	+

4.2 Élőhely fenntartás

Fertő-parti szikesek és rétek (1667 hektár)

Az Igazgatóság saját állatállományával és gépeivel végzi a szikes gyepek kezelését. Az élőhely-kezelés célja a szikes vegetáció fenntartása, az elnádasodás megakadályozása. Ugyanis a mély fekvésű területeken kialakuló sekély vízborítás kedvez a nádas terjedésének, ez csak rendszeres legeltetéssel és kaszálással akadályozható meg.
A Lászlómajor és Hegykő közötti területrészen komoly problémákat okoz az adventív ezüstfa terjedése. A becserjésedés felszámolása több mint 10 évvel ezelőtt kezdődött meg. 2008-ban a korábban letisztított területeken a sarjak felverődésének megakadályozására törekedtünk és közmunka keretében, valamint nyári gyakorlatos diákokkal folytattuk az ezüstfa irtását.
A fertőparti gyepterületek kezelésének célja az elgyomosodás, a beerdősülés és az elnádasodás elleni védekezés.

Észak-Hansági és Tóközi gyepek (1360 hektár)

A hansági területeket az elmúlt években az elgyomosodás veszélye fenyegette, mivel csökkent a széna iránti kereslet. 2009-ben a hansági gyepeket az Igazgatóság saját eszközparkjával kezelte és a szénát az állatállomány téli etetésére használja fel. Összesen 310 magyar szürkemarhával legeltettünk itt.
Megkezdtük a rákosi vipera ismert és potenciális élőhelyeként ismert, aranyvesszővel és náddal borított gyepterületeinek rekonstrukcióját is. Ennek keretében 285 hektáron történt évi egyszeri szárzúzás.

Dél-Hanság gyepterületei (1182 hektár)

A Király-tó környéki gyepterületeken 2009-ben az Igazgatóság saját állatállománnyal – bivaly (190 egyed) és magyar szürke szarvasmarha (440 egyed) – legeltetett. A dél-hansági kaszálóréteket az Igazgatóság saját eszközparkjával biztosította.

Szigetközi Tájvédelmi Körzet gyepterületei (206 hektár)

A Szigetközi Tájvédelmi Körzet gyepterületein a kezelések célja az elgyomosodás, a beerdősülés és az elnádasodás elleni védekezés. A Szigetközi Rehabilitáció keretében minden évben folyik a mentett oldali mocsárrétek kezelése. A területeken a vízpótló rendszerrel biztosítjuk a megfelelő vízellátást, illetve kaszáltatjuk és szárzúzózzuk a területeket. A rehabilitáció keretében 2009-ben mintegy 131 hektáron folyt kaszálás és szárzúzózás.
A további saját kezelésű területek kaszálását vállalkozóval végeztettük 75 hektár területen és a szénát értékesítettük

Pannonhalmi Tájvédelmi körzet gyepterületei (111 hektár)

A Pannonhalmi Tájvédelmi Körzet gyepterületei kezelésének célja az elgyomosodás, a beerdősülés és az elnádasodás elleni védekezés. A területek kezelését 2009-ben haszonbérletbe adással oldottuk meg.

Fertői nádasok (50 hektár)

A Fertő menti nádasok kezelését haszonbérletbe adással oldottuk meg az Igazgatóság kezelésébe tartozó 50 hektáron 2009-ben. A területkezelés fő célja a nádas további terjeszkedésének

megakadályozása, a part menti gyepterületek rovására. A Fertő-meder nádas állományainak többségére a Fertő-tavi Nádgazdasági ZRt. rendelkezik aratási joggal. Márciusban az őrszolgálat az engedély lejártát követően végzett nádaratási tevékenységet észlelt a Zrt. részéről. Az eljárást megindítottuk, de még nem zárult le jogerősen.

Tóközi nádasok (Fehértó, Barbacsi-tó) (16 hektár Igazgatóságunk kezelésében)

A tóközi nádasok kezelését haszonbérletbe adással oldjuk meg, kivéve a gémtelep és környezetének területét. A területkezelés célja a tavak vízminőségének védelme. 2009-ben összesen 16 hektár területet adtunk haszonbérbe.

Szigetközi nádasok (5 hektár Igazgatóságunk kezelésében)

Hédervár és Lipót községhatárban összesen 5 hektár nádterületet haszonbérlet útján kezeltünk.

Fertő-Hanság Nemzeti Park, Szigetközi TK és Soproni TK erdőterületei (összesen 1116 hektár van Igazgatóságunk kezelésében)

A Fertő-Hanság Nemzeti Park és Szigetközi Tájvédelmi Körzet területén, valamint a Soproni Tájvédelmi Körzetben 2009. évben folytatott erdőgazdálkodási tevékenységet az üzemtervi előírásoknak megfelelően, néhány jellemző adat: Folyamatos erdősítéseink területe: 60 ha. Első kivitel 10 hektár, pótlás 16 hektár. Kötelezettség alá vont területünk év végére 69 hektárra módosult. 2008-ban keletkezett 12 ha vágásterület felújítására 2009 tavaszi első kivitel megtörtént. Fahasználati tevékenységünk: A véghasználatokat az átvett nemesnyárasokra korlátoztuk, Egészségügyi termelést, illetve nevelővágásokat az őshonos fajokból álló állományokban is végeztünk. Véghasználat, nevelővágások, törzskiválasztó gyérítés, növedékfokozó gyérítés is folyt a területen. A téli időszak után a vadkárosított területeket felmérve további 1-2 erdőrészlet bekerítésére került sor 2009-ben. Az erdőfelújítási munkákat - a fafajcserét - vágásérett nemesnyárasok véghasználatából finanszírozzuk. A Győri tervezési körzetben 2007. év folyamán új körzeti erdőterv készült, 2009-ben megkaptuk az erre a körzetre érvényes új üzemtervünket. Pályázati támogatással a Soproni Tájvédelmi Körzet – Ágfalva Új hegy - területén fekvő 100,93 ha területű erdőtömbünkre elkészíttettük a szálaló üzemmódba sorolt erdőrészletek kezelési tervét, amely a jövőben itt folytatandó erdőgazdálkodási tevékenységünket alapozza meg. Erre a célra még 2008-ban 2.587.000 Ft összeget nyertünk pályázati úton az erdészeti tevékenységek támogatására kiírt csekély összegű (ún. de minimis) pályázati lehetőségből.

4.2 táblázat: Élőhely fenntartás

No.	A terület megnevezése	Az érintett terület nagysága (ha)	Élőhely típusa	Fenntartás célja - fő beavatkozások/kezelések
1	Soproni TK	74	gyep	kaszálás, beerdősülés elleni védelem
2	Szigetközi TK	206	gyep	kaszálás, elgyomosodás elleni védelem
3	Pannonhalmi TK	111	gyep	kaszálás, elgyomosodás elleni védelem
4	Dél-Hanság	1182	gyep	kaszálás, elgyomosodás elleni védelem
5	Észak-Hanság	871	gyep	kaszálás, elgyomosodás elleni védelem
6	Tóköz	489	gyep	kaszálás, elgyomosodás elleni védelem
7	Tóköz	16	nádas	nádaratás, nádas fenntartása
8	Fertő (NY)	257	gyep	kaszálás, elgyomosodás elleni védelem
9	Fertő (NY)	25	nádas	nádaratás, nádas fenntartása
10	Fertő (K)	1410	gyep	kaszálás és legeltetés, szikes gyepek fenntartása
11	Fertő (K)	72	nádas	nádaratás, nádas fenntartása
12	Erdők	1116	Erdő	fafaj csere, átállás szálaló gazdálkodásra

4.3 Élőhely-rehabilitáció

4.3.1 A mekszikópusztai szikes élőhely-rekonstrukció

Az 1989-től megvalósított mekszikópusztai elárasztások üzemeltetése a kezelési tervben foglaltak szerint folyik. A terület vízellátása a Fertőből történik, a Hanság-főcsatornán és a Csempész-csatornán lévő zsilipeken keresztül. 2009-ben a Hanság-főcsatorna jobb és bal parti területek (Nyéki szállás, Paprét, Borsodi-dűlő) voltak víz alatt a sok csapadék miatt. Ez rámutatott arra, hogy a feltöltő-leeresztő árokrendszer feliszapolódása miatt kotrási munkák váltak szükségessé az eredményes üzemeltetés érdekében. A költési időszakot követően szürkemarhával legeltettünk a nádasodás ellen.

4.3.2 Nyirkai-Hany élőhely-rekonstrukció

A 2000 őszén megindult kivitelezési munkálatok keretében 2001 március közepén az első (88 hektár), április elején a második (119 hektár), októberben a harmadik kazetta (216 hektár) is feltöltésre került. A már elárasztott területrészeken 2001-ben megkezdtük a vízi növényzet és a halak betelepítését. 2002 óta már a teljes terület üzemel vegetációs időszakban. 2009-ben a vízjogi engedély tartalma szerint végeztük a vízkormányzást. Vízkorlátozás nem volt.

A rekonstrukciónak köszönhetően ma sok olyan madárfaj fészkel itt, amelyek számára a Dél-Hanságban korábban nem voltak költésre alkalmas területek. Gyarapszik a nyári lúd (*Anser anser*), üstökös réce (*Netta rufina*), a cigányréce (*Aythya nyroca*) és a szerecsensirály (*Larus melanocephalus*) állománya. Fészkelő fajként megjelent a nagy kócsag (*Egretta alba*), költ többek között a vörös gém (*Ardea purpurea*), a bölömbika (*Botaurus stellaris*) és a barna rétihéja (*Circus aeruginosus*) és a küszvágó csér (*Sterna hirundo*). 2005-ben fészkelt első ízben kanalasgém (*Platalea leucorodia*), 2006-tól pedig kis kócsag (*Egretta garzetta*) és az üstökösgém (*Ardeola ralloides*), 2007-től a fattyúszerkő (*Chlydonias hybrida*), 2009-től a kis kárókatona (*Phalacrocorax pygmeus*) is költő faj a területen.

4.3.3 Osli-Hany - Királytó élőhely-rekonstrukció

A Nyirkai-Hanyhoz hasonló vizes élőhely-rekonstrukció tervezése megtörtént. A vízjogi engedélyt meghosszabbíttattuk. A program megvalósítására LIFE pályázatot nyújtottunk be, amely nem kapott támogatást, ezért megvalósítását az KEOP keretében tervezzük, ezt alprojektként nyújtottuk be 2008-ban. A nyertes pályázat megvalósítása 2010-ben kezdődhet meg.

4.3.4 Kistómalmi láprét gyeprekonstrukciója

2009-ben is folytatódott a láprét rekonstrukciója. A korábbi avarfelhalmozódást csökkentő intézkedések után megkezdődött a nád visszaszorítása a területen. 2009-ben alternáló, gépi tolókaszával ismét valamivel több, mint 3 hektár terület augusztusi kaszálása történt meg a rét legértékesebb részén. A kaszálások eredményeképpen a lápréten ismét tömegesen virágzott a fehérmájvirág (*Parnassia palustris*), a nád pedig a több éve kezelt területeken szemmel láthatóan visszaszorult. A hazánkban csak itt előforduló fajok közül jelentősen növekedett a sápadt ujjaskosbor (*Dactylorhiza ochroleuca*) állománya. A lápi hízóka (*Pinguicula vulgaris*) esetében az előző évi csökkenést követően 2008-ban ismét növekedett az állomány. A hagymaburok kosbor (*Liparis loeselii*) öt év szünet után ismét megtalálható volt. A lápréten kisebb foltokban (2-5 m^2) nyílt talajfelszíneket alakítottunk ki a pionír növényfajok megtelepedési lehetőségeinek javítására.

4.3.5 Fertőhomok és Hidegség közti láprétek rehabilitációja

Az évek óta vizsgált terület hangyaboglárka *(Maculinea sp.)* állomány élőhelyi állapotának megőrzése és javítása érdekében, a lefolyó víz visszatartására készíttettünk egy tervet, mely vízjogi engedélyezés alatt van és 2007-ben a KEOP keretében benyújtottuk központi finanszírozásra, de nem kapott támogatást. 2008-ban, majd 2009-ben más forrásokat próbáltunk keresni az élőhely-rekonstrukció finanszírozására, eddig sikertelenül. A tervben szereplő megoldás egyúttal a szintén a területen élő, ugyancsak Élőhely Irányelv II. függelékes nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), lápi szitakötő (*Leuchorrhinia pectoralis*) és díszes légivadász (*Coenagrion ornatum*) számára is kedvezőbb életfeltételeket tud teremteni. Forrás hiányában kisebb, ideiglenes víz visszatartásra és az egyes mozaik foltok közti átjárhatóság biztosítására végeztünk beavatkozásokat. Az idén – hosszú évek után - ismét sikerült a keskenylevelű gyapjúsás (*Eriophorum angustifolium*) virágzó és termést hozó példányait megfigyelni a terület egyik, mélyebb fekvésű foltján, a kedvezőbb vízellátottságnak köszönhetően. A rekonstrukciós terv a rét elfolyó vizeit összegyűjtő (és 2000-ben még megkotort) csatorna fenék szintjének megemelését, és összességében a vizek lefolyásának csökkentését célozza meg, a szomszédos szántó területek depóniás védelmével együtt.

4.3.6 Répce, Rábca menti területek, vizes élőhelyek helyreállítása, vízellátásának javítása

A tervet – melynek előkészítésében igazgatóságunk is részt vett – az ÉDUKÖVIZIG nyújtotta be KEOP pályázatra 2008-ban. A projekt célkitűzése a Répce alsó szakaszán a folyó kontinuitás helyreállítása, a bőségesebb vízhozam biztosítása (a Répce-árapasztón a Rába felé elfolyó víztömeg jelentős részének a főmederben való tartásával), amely különösképpen a Rábca mentén lévő hansági élőhely rekonstrukciós területek (Nyirkai-Hany és a tervezett Osli-Hany) vízellátásának mennyiségi és főleg minőségi javulását lenne hivatott megoldani. A pályázat – többszöri elutasítást követő átdolgozások után – 2009-ben pozitív elbírálást nyert.

4.3 táblázat: Élőhely-rehabilitáció

No.	A terület megnevezése	Az érintett terület nagysága (ha)	Élőhely típusa	A rehabilitáció célja - fő beavatkozások/kezelések
1	Mekszikópusztai szikesek	150	Szikes	A mekszikópusztai szikes élőhely-rekonstrukció. Elárasztások, kaszálás, legeltetés.
2	Nyirkai-Hany élőhely-rekonstrukció	423	Láp, mocsár	Elárasztás, növénytelepítés, haltelepítés.
3	Kistómalmi láprét	3	Láprét	Nád visszaszorítása
4	Osli-Hany - Királytó élőhely-rekonstrukció (tervezett)	1362	Láp, mocsarak	Elárasztás, növénytelepítés, haltelepítés. (engedélyezési terv)
5	Répce, Rábca menti területek, vizes élőhelyek helyreállítása, vízellátásának javítása (tervezett)	500	Mocsárrét	Időszakos elárasztások biztosításával a mocsárrétek ökológiai vízigényének kielégítése.
6	Fertőhomok és Hidegség közti láprétek rehabilitációja (tervezett)	46	Láprét	Nád visszaszorítása, hidrológiai rehabilitáció

4.4 Fajvédelem

4.4.1 Hagymaburok kosbor (Liparis loeselii) és lápi hízóka (Pinguicula vulgaris)

A két fokozottan védett fajnak egyedül a Kistómalmi lápréten van ismert előfordulása az Igazgatóság területén. Mindkét faj az elmúlt 10 évben a kipusztulás szélére került. A hagymaburok állománya általában 10-25 tő körül alakult, a lápi hízókának 1993-ban volt utoljára ismert előfordulása. Az Igazgatóság 1997-ben készíttette el a láprét botanikai felmérését és ennek alapján kezdődött meg a terület kezelése. Az első két évben a rét középső részének téli leégetését végeztük el, majd 2000-ben és 2001-telén kaszálással, majd gereblyézéssel távolítottuk el az elhalt szerves anyagot a területről. A beavatkozás eredményeképpen a hagymaburok populációja kezdetben gyors növekedést mutatott és újra megtaláltuk a lápi hízókát. 2005 óta a láprét kaszálását egytengelyes alternáló kaszával végezzük, a szénát önkéntesek segítségével gyűjtjük össze és égetjük el a terület szélén.
Több év szünet után a hagymaburok kosbor 2008-ban ismét kihajtott, ekkor összesen 4 tövet sikerült megfigyelnünk, majd 2009-ben 13 tövet találtunk, amelyekből 12 virágzott.
A lápi hízóka esetében eddig 96 tő volt a legmagasabb megfigyelt egyedszám, a 2007. évi 26 tő után 2008-ban 41 tövet találtunk, majd 2009-ben 62 tövet sikerült megfigyelni.
A hagymaburok kosbor esetében csírázási kísérleteket végzett az ELTE Biológiai Intézete a gombapartner meglétének tisztázása érdekében.

4.4.2 Pókbangó (Ophrys sphecodes)

A pókbangó fertő-menti élőhelyén a tavaszi időszakban elkerítéssel biztosítjuk a lelőhely védelmét, majd a termések beérése után a területet szürkemarhával legeltetjük. A faj érdekében szükséges kezeléseket 2009-ben is sikerült elvégeznünk a Fertő-menti területeken. A nagyszentjánosi és a harkai lelőhelyeken az Igazgatóság kezelést nem végez, de megkíséreltük felvenni a kapcsolatot az érintett tulajdonosokkal a jövőbeni kezelések biztosítása érdekében. A faj esetében 2008-ban volt teljes felmérés, akkor összesen 1300 tövet számoltunk meg a működési területen. 2009-ben a faj ismert lelőhelyein csak ellenőrző bejárásokat tartottunk, a bejárások során új veszélyeztető tényező nem került kimutatásra.

4.4.3 Méhbangó (Ophrys apifera)

A Szigetközben 2009-ben források hiányában nem sikerült folytatni a Lóvári-erdőben ismert állomány élőhelyének rehabilitációja. Az élőhelyre telepített nemes nyaras korábban (2001) levágásra került, illetve eddig folyamatosan végeztük a bolygatás miatt megjelent veresgyűrűs som irtását.
2005-ben új állomány is előkerült a Győrújbarát melletti Tokaj és Józan-völgy területén. A jelenleg nem védett terület védetté nyilvánítási eljárást Igazgatóságunk elindította és a területi egyeztetéseket 2007-ben lezárta.
Az állomány mindkét területen kiemelten veszélyeztetettnek mondható, a Lóvári-erdőben idén mindössze 5 tő virágzott.

4.4.4 Rákosi vipera (Vipera ursinii rakosiensis)

A populáció védelme és az élőhelyek háborítatlanságának biztosítása miatt pontos állománybecslést lehetővé tevő felmérés hosszú ideje nem volt. Ezt 2001-ben és 2002-ben megkezdtük, a potenciális élőhelyek felmérésével összekötve. Új, korábban nem ismert előfordulási helyet találtunk 2002-ben, amelyet a vaddisznó elleni védelem miatt villanypásztorral kerítettünk be. 2009-ben összesen 16 példányt sikerült észlelni 15 terepnap alatt. A kevés megfigyelés külö-

nösen aggasztó, mivel arra utalnak a terepi vizsgálatok, hogy a megfogyatkozott állományt az elszaporodott borzok predációja végveszélybe sodorhatja. A probléma megoldása érdekében 2009-ben felvettük a kapcsolatot az érintett vadgazdálkodóval.
A két elkerített élőhely kezelését, illetve a védőrendszer karbantartását 2009-ben is elvégeztük. Az állomány hatékonyabb védelme érdekében 2008-ban LIFE+ pályázaton támogatást nyertünk el, az érintett nemzeti park igazgatóságokkal és társadalmi szervezetekkel közösen a rákosi vipera hansági élőhelyének rehabilitációjára. A pályázat feladatainak végrehajtása 2009-ben megkezdődött. Lezárultak a közbeszerzési eljárások és megkezdődött az elcserjésedett területek tisztítása.

4.4.5 Lápi póc (Umbra krameri)

A faj ismert élőhelyei az elmúlt másfél évtizedben aszály és víz elterelés miatt egy, vagy több alkalommal részben vagy egészben kiszáradtak. A 2003-ban az Észak-Hanságban, addig nem ismert új élőhelyen megtalált fajt azóta nekünk újabb helyekről nem sikerült kimutatni, azonban a Lébényi forrás-tavak felső tavából (a korábban ismert tápláló csatornával közvetlenül összefüggő területről) az ÉDUKÖVIZIG szakemberei kimutatták a faj jelenlétét, mely a horgásztó működésével és vízpótlási rendszerének kialakításával kapcsolatosan jelenít meg természetvédelmi igényeket a jövőben. A faj direkt fajvédelmi program megindítását igényli, melynek előkészítése 2004-ben el is kezdődött. Jelenleg az érintett nemzeti parkok és külső szakemberek részvételével, külső szakember koordinálásával egy LIFE projekt kidolgozása van folyamatban.
Az Osli-Hany élőhely rekonstrukciós LIFE pályázatban szintén szerepelt a faj védelmének kérdése, a tervezet azonban nem nyert támogatást 2005-ben. 2009-ben tovább folyt a potenciális lápi póc élőhelyek felmérése, állapotuk vizsgálata a jövőbeni visszatelepítés szemszögéből is. Erre alkalmas területet a Nyirkai-Hany rekonstrukciós területhez csatlakozó, lápi jellegű Bikafej-réten találtunk.

4.4.6 Vonuló kétéltűek mentése a fertőparti közúton

Az 1987-ben megkezdett program keretében 2001-ben elkészült a leginkább veszélyeztetett útszakasz békaalagút-terelő rendszere, amely lehetővé teszi, hogy a tavasszal és ősszel vonuló kétéltű- és hüllőpopulációk emberi beavatkozás nélkül jussanak át az úttest alá beépített átkelőhelyeken. 2002-ben ennek a rendszernek a tovább építésére elkészültek a tervek, amelyek megvalósítására 2003 tavaszán került sor (175 m hosszúságú terelő megépítésével). Kibővítését folyamatosan tervezzük. A rendkívüli szárazság miatt a vonulás intenzitása 2001-2005-ben igen alacsony volt, ami az elhúzódó aszálynak tulajdonítható tartósan alacsony vízállás miatti gyenge szaporodási eredményekre utal. A 2005/2006-os tél első felében a viszonylag nagyobb mennyiségű lehullott csapadék következtében némileg megemelkedett a tó vízszintje és ez a tendencia folytatódott 2008-ban is. Ősszel az esős időszakban tömeges vonulást észleltünk, ami sikeres szaporodási időszakra utal. Helyenként pusztulást is tapasztaltunk, ez rámutat arra, hogy a védelmi rendszer további kiépítése sürgető feladat. Ezt KEOP alprojektként tervezünk megvalósítani. A pályázat támogatást kapott, a megvalósítás 2010-ben kezdődhet meg.

4.4.7 Hangyaboglárkák (Maculinea sp.)

A fertő-parti, hansági, soproni, szigetközi és répce-menti vérfüves lápréteken 2002-től folyamatosan zajlik a hangyaboglárkák, a vérfűboglárka (*Maculinea teleius*) és zanótboglárka (*Maculinea nausithous*) állományainak felmérése. A populációk egyedsűrűség értékei, rajzásdinamikai paraméterei, az élőhelyek jelenlegi állapota és az eddigi kezelések hatásai kerültek felmérésre. Az ismert ökológiai igények alapján az egyes területekre specifikus kezelési eljá-

rások (pl. kaszálási rend) kerültek kidolgozásra és alkalmazásra, valamint a terület vízgazdálkodási rehabilitációjára készült terv és történtek apróbb beavatkozások. Az élőhely mozaikosságának megtartása mellett az egyes foltok közti átjárhatóság biztosítására átjárókat vágtunk az elválasztó cserjesávokon, valamint a nád visszaszorítására végeztünk kaszálásokat. A munkák végzésébe hazai és külföldi önkéntesek is bekapcsolódtak.

4.4.8 Ezüstsávos szénalepke (Coenonympha oedippus)

A fokozottan védett, Natura 2000 II. függelékes nappali lepke hazai recens, természetes előfordulási adatai csak Ócsa környékére szorítkoznak. A faj hazai túlélésének biztosítására fölmerült más, alkalmas élőhelyekre történő áttelepítés (illetve visszatelepítés) igénye is. Az irodalmi adatok a Hanság (Csorna, Kapuvár) területéről is említik a fajt, bizonyító példányok is vannak, azonban azóta senki nem látta ott a fajt és az eredetileg említett élőhely is megszűnt már. Az élőhelyi igények tisztázása és a potenciális élőhelyek behatárolása után, 70 évvel az utolsó példány megkerülését követően 2009-ben sikerült a hansági ezüstsávos szénalepke népességet megtalálni, az elterjedési területet hozzávetőlegesen meghatározni, valamint egy kiválasztott mintaterületen egy gyors egyedsűrűség becslést elvégezni. A faj itteni (Észak-Hanság) előfordulása számos kérdést fölvet a területkezelések, vízgazdálkodás, kaszálási rendszer kapcsán, melyeket a következő években sürgősen végig kell gondolni és a faj itteni népességének megerősítésére tervet kell kidolgozni.

4.4.9 Szitakötők (Odonata)

A lápi szitakötő (*Leucorrhinia pectoralis*) fertői, hansági és szigetközi állományainak és a faj számára alkalmas potenciális élőhelyek felmérése folyamatban van, a Fertőhomokon korábban megtalált állomány további behatárolása és vizsgálata tovább folyt, azonban az idén a tovább csökkenő népesség az egykori tőzegbánya területén a vízszint magasságának növelését, a víz nagyobb mértékű visszatartását (és a fölmelegedés megakadályozását) indokolja. Ismert dolog, hogy a lápi szitakötő nagy állományai által kedvelt élőhelyek általában a lápi póc által is lakottak, így a fertőhomoki terület potenciális élőhelyként számításba vehető (a lápi póc rég kipusztult a Fertőből).
A díszes légivadász (*Coenagrion ornatum*) egyes populációinak felmérése szintén zajlott 2009-ben is, a Natura 2000 területek kijelölésének pontosításával párhuzamosan. A fertőhomoki vizes élőhely mozaik-komplexum egyik eleme, egy áramló kisvízfolyás ad otthont a faj jelentős állományának, melynek felmérése sikeres volt ebben az évben. Mivel a faj jórészt a védett területeken kívüli kisvízfolyásokon tenyészik, ezért rendkívül fontos a külön védelmi program kidolgozása a Víz Keret Irányelv követelményeivel összefüggésben. Így a kisvízfolyások vízgazdálkodási, kotrási munkáinak viszonylatában, különösen a saját kezelésű csatornák esetében, a megfelelő fenntartási munkák kiviteli módjának és ütemezésének összeegyeztetése igen fontos az élőhely megőrzés célkitűzéseivel. Ezzel párhuzamosan az agrártámogatási rendszer vizes élőhelyekkel kapcsolatos programjainbeindítás és a pufferzónák kialakítása alapvető fontosságú a faj megőrzésével kapcsolatosan.
A hegyi szitakötő (*Cordulegaster heros*) Soproni-hegyvidéken lévő populációjának monitorozása 2009-ben is folytatódott. A népesség fenntartása érdekében a hegyvidéki patakok vízgyűjtőjén alkalmazott erdőgazdálkodási munkák intenzitása és ütemezése, valamint a vízügyi beavatkozások tekintetében irányelvek és korlátozások fognak megfogalmazásra kerülni.
A folyami szitakötők (*Gomphidae*) állományai az igazgatási területen a Szigetköz (Mosoni-Duna), Rába, Kis-Rába és a Répce mentén élnek. Megőrzésükkel kapcsolatosan a Víz Keret-Irányelv előírásait kell alkalmazni, vagyis fennmaradásuk a vízfolyások jó ökológiai állapotának elérésétől függ. Ezt az állapotot 2015-ig (vízminőségi és biológiai értelemben egyaránt) el kell érni, de az adminisztratív eszközök jelentős része nem a természetvédelem kompetenciá-

jába tartozik

4.4.10 Túzok (Otis tarda)

A Mosoni-sík túzokállományának 2009 telén meghaladta a 200 telelő példányt. A területen rendszersen előforduló állomány nagysága 50-150 példány között változik évközben. A faj védelme során a Nyugat-Magyarországi Egyetem Vadgazdálkodási és Gerinces Intézetének munkatársaival szorosan együttműködünk. Jelenleg a kisalföldi túzokállomány lassú terjeszkedésének vagyunk tanúi, amelyben a Mosoni-sík Érzékeny Természeti Területen folyó extenzív mezőgazdálkodásnak is nagy szerepe van. Célunk ebbe a tevékenységbe minél több gazdálkodó bevonása. Megtörtént 2008-ban a Mosoni-sík ÉTT felülvizsgálata. A túzokállomány monitoringja a Magyarország-Szlovákia Határon Átnyúló Együttműködési Program (2007-2013) keretében elnyert támogatásból (HUSK 0801/246ECO-PLAIN-NET) keretében folyt.

4.4.11 Ragadozómadár védelem

Az Igazgatóság működési területén fészkelő védett és fokozottan védett ragadozó madárfajok állományainak védelme, monitorozása a tárgyévben is folytatódott.
Partnerként továbbra is részt veszünk a „Kerecsensólyom védelme a Kárpát-medencében" elnevezésű LIFE projekt-ben, ennek új eredménye, hogy működési területünk déli részén egy új fészkelő pár telepedett meg. A pár mindkét tagja ún. „PIT" gyűrűvel ellátott madár, a tojó pedig műholdas adóval is fel volt szerelve, így megállapítható, hogy mindketten a LIFE program során született, legfeljebb 2 éves madarak. Így a már nyolcra emelkedett költő állomány a tavalyihoz hasonlóan 12 fiókát repített.
A parlagi sas (*Aquila heliaca*) állománya ismét egy párral növekedett, a négy fészekből azonban csak 2x1 fióka repült (2 eredménytelen volt). Külön érdekesség, hogy a nyári lajtai árvíz védekezési munkálatai miatt a közvetlenül a folyó töltése mellett álló fészekből a fiókát ki kellett mentenünk, mert a szülők napok óta nem etették. Egy heti felerősítés után visszahelyeztük a saspár egy régebbi fészkébe és ott naponta tovább etettük. Az öreg madarak végig a közelben voltak, de nem láttuk őket a fészekre szállni. Végül is a fióka sikeresen kirepült, önállóan megtanult vadászni és több, mint egy hónap múlva is megfigyeltük a területen.
Rétisas (*Haliaetus albicilla*) állományunk a tárgyévben tovább emelkedett (jelenleg már kilenc pár) ismét 6 fiókát láttunk el színes gyűrűvel.
Uhu (*Bubo bubo*): idén is 6 revírben hallottunk madarakat, két eredményes költésből 4 fióka repült.
Egyéb ritka fajok – kék vércse (*Falco vespertinus*), barna kánya (*Milvus migrans*), darázsölyv (*Pernis apivorus*) – állományairól továbbra is csak szórványos információink voltak, amelyekből messzemenő következtetéseket levonni nem lehet, de állományaik valószínűleg csökkenőben vannak.
Fekete gólya (*Ciconia nigra*) állományunk tárgyévben 23 pár volt, ebből 17-ben volt költés, a pontos fiókaszám azonban nem ismert – 2009-ben színes gyűrűzés sem volt.

4.4.12 Fészkelő vízimadarak védelme

1999-től ismét telepesen fészkel a vörös gém (Ardea purpurea) a Fertőn. Több éves stagnálás után (kb. 30 pár) 2005-től jelentősen megnőtt a fészkelők mennyisége, 2009-ben 86 pár fészkelt. 2006-ban egy 55 párból álló új nagy kócsag (*Egretta alba*) telepet is találtunk repülőgépes területellenőrzés során, az állomány 2009-ben 149 pár volt. A telepben egy pár kanalasgémet, illetve egy pár szürkegémet is találtunk.
A mekszikópusztai és a dél-hansági (Nyirkai-Hany) vizes élőhelyrekonstrukciók a vízimadárfajok jelentős fészkelőhelyeivé váltak. A két terület eltérő jellege a fészkelő faunában különb-

ségeket is eredményezett, de közelségük miatt számos tekintetben hasonlóak, azonos élőhely- és fajvédelmi problémákkal. 2009-ben a megfelelő mennyiségű víz biztosítása nem jelentett nehézséget a Hanságban. Mindkét élőhely közös problémája az invázív predátorok túlszaporodása (róka és dolmányos varjú), amely ellen vadászati eszközökkel lépünk fel, együttműködve más vadgazdálkodókkal. A védett nyári lúd ismételten tapasztalt mezőgazdasági kártétele megelőzése érdekében egyeztetést folytattunk az érdekelt gazdálkodókkal és vadásztársaságokkal. A riasztás módjáról megállapodást kötöttünk az érintettekkel és ehhez anyagi segítséget nyújtottunk.

4.4.13 Fehér gólya (Ciconia ciconia)

Az illetékességi terület gólyaállománya kismértékű növekedést mutat. 2009-ben a megye településein 229 fészek volt ismert, amelyből 164 fészek volt lakott. A veszélyeztetett fészkek áthelyezését, tartóra emelését folyamatosan végezzük a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesülettel és az áramszolgáltató EON-nal együttműködve. Ehhez rendelkezünk saját forrásból és központilag legyártott fészektartó kosarakkal, amelyekkel igény szerint ellátjuk az együttműködő partnereket. 2003-ban kötöttünk együttműködési megállapodást az ÉDÁSZ Rt.-vel az elektromos hálózat tartóoszlopain fészkelő állomány védelme érdekében, amely 2004-től sikeresen működött. A jogutód EON-nal és a természetvédelmi hatósággal közös együttműködési megállapodást kötöttünk, ezt a megváltozott tulajdonos, illetve a hatóság és a természetvédelmi kezelő szétválása indokolja.

4.4 táblázat: Fajvédelem

No.	A faj magyar és tudományos neve	Fajvédelmi terv (+,-)*	Védettség foka**	A tevékenység és az eredmények rövid ismertetése
1	Rákosi vipera (Vipera ursinii rakosiensis)	+	fv, Natura 2000	Élőhely bekerítése villanypásztorral, állományfelmérés, kaszálás.
2	Hagymaburok kosbor (Liparis loeselii) és lápi hízóka (Pinguicula vulgaris)	x	fv, Natura 2000	Kaszálás, gereblyézés, égetés
3	Vonuló kétéltűek mentése a fertőparti közúton	-	V	Békaalagút és ezeket összekötő terelőrendszer kiépítése Fertőboz és Hidegség között.
4	Ürge (Citellus citellus)	-	Natura 2000	A faj visszatelepítésének megkezdése a Mosoni síkra
5	Ragadozómadár védelem	-	fv, Natura 2000	Veszélyes oszlopok szigetelése, téli etetés, fészkek őrzése.
6	Hód visszatelepítés	-		Korábban visszatelepített állomány monitoringja.
7	Fehér gólya (Ciconia ciconia)	+	fv, Natura 2000	Veszélyeztetett fészkek áttelepítése, magasítóra emelése.
8	Túzok (Otis tarda)	+	fv, Natura 2000	Natura 2000 terület kijelölése, ÉTT terület kijelölése, monitoring. Kapcsolattartás és szaktanácsadás a gazdálkodó felé.
9	Hangyaboglárka védelem (Maculinea teleius, Maculinea alcon és Maculinea nausithous)	x	Natura 2000	Állományok és potenciális élőhelyek felvétele, élőhely preferenciák, ökológiai igények felderítése, a szükséges kezelési eljárások (kezelési útmutatók) kidolgozásához. (Natura 2000). Élőhelyek helyreállítása, cserjeirtás, szártépőzés

* Van (+); Nincs (-); Fajvédelmi/kezelési terv kidolgozása a cél (x)

** Védett(V)/fokozottan védett(FV); Natura 2000, illetve nemzetközi egyezmények hatálya alá tartozik (Berni, Bonni, CITES)

No.	A faj magyar és tudományos neve	Fajvédelmi terv (+,-)*	Védettség foka**	A tevékenység és az eredmények rövid ismertetése
10	Szitakötő védelem: lápi szitakötő (Leucorrhinia pectoralis)	x	Natura 2000	Állományok és potenciális élőhelyek felvétele, élőhely preferenciák, ökológiai igények felderítése, a szükséges kezelési eljárások és élőhely létesítési paraméterek kidolgozásához. (Natura 2000)
11	Szitakötő védelem: díszes légivadász (Coenagrion ornatum)	x	Natura 2000	Kisvízfolyások felmérése a faj állományainak potenciális és aktuális előfordulásának megállapítására. Kezelési elvek meghatározása a kisvízfolyásokra (Natura2000 és Víz Keret Irányelv)
12	Szitakötő védelem: hegyi szitakötő (Cordulegaster heros)	x	FV, Natura 2000	Kezelési eljárások kidolgozása a faj potenciális és aktuális populációinak védelme érdekében. (Natura2000 és Víz Keret Irányelv)
13	Szitakötő védelem: folyami szitakötők (Gomphidae: Ophiogomphus cecilia, Stylurus flavipes)	x	Natura 2000	Állományok monitorozása, az összes potenciális élőhely fölvétele.(Natura2000 és Víz Keret Irányelv)
14	Pókbangó (Ophrys sphecodes)	-	FV	Állományok felmérése és az élőhelyek kezelése.
15	Adriai sallangvirág (Himantoglossum adriaticum)	-	FV	Cserjeirtás, kaszálás, virágzó állomány
16	Fehér gólya (Ciconia ciconia)	+	FV	Lásd. szöveges részben.
17	Fekete gólya (Ciconia nigra)	+	FV	Lásd. szöveges részben.

** Van (+); Nincs (-); Fajvédelmi/kezelési terv kidolgozása a cél (x)*

*** Védett(V)/fokozottan védett(FV); Natura 2000, illetve nemzetközi egyezmények hatálya alá tartozik (Berni, Bonni, CITES)*

4.5 Saját állatállomány

Az Igazgatóság a kezelésében lévő gyepterületeket saját állatállománnyal hasznosítja legeltetéssel, illetve az állatok részére történő szénakészítéssel. A gazdaságunkban lévő magyarszürke szarvasmarha, bivaly és rackajuh állomány országosan is jelentős tenyészet. 2009.évben már nem növeltük az állományt, hanem inkább a jobb minőségre törekedtünk. Bár régóta biogazdaság vagyunk, ez az első év, amikor jelentősebb tételben adtunk el biohúst.

4.5.1 Magyar szürke szarvasmarha

A nagy rámájú un. uradalmi igás típust tenyésztjük, mivel erre a vidékre ez volt jellemző. 2006. évben elkezdtünk egy tenyészbika nevelő telep létrehozását, részben saját nevelésű bikákat, részben pedig más tenyésztőktől hozott bértartásban tartott állatokat nevelünk a Szürkemarhát Tenyésztők Egyesület előírásai szerint. Ősszel tartjuk a tenyészbika vásárt. A tenyésztésre alkalmatlan hímivarú állatokat, valamint a kiöregedett, vagy egyéb hiba miatt tenyésztésre alkalmatlan nőivarú állatokat élőállatként értékesítjük. Adunk el tenyészállatokat a nőivarú állományból is. A közeljövőben tervezzük, hogy bio minőségben szalámiként feldolgoztatva jobb áron értékesítjük a vágóállatok egy részét.

4.5.2 Bivaly

Országosan a második legnagyobb bivaly gulyával rendelkezünk, mivel több olyan területünk van, amely mocsaras, így ideális bivaly legelő. Ezeken a területeken igazán más állatot nem is lehetne tartani. A Bivalytenyésztők Egyesület tagjaiként most már túl vagyunk azon, hogy az állományt tovább növeljük, inkább a minőségi tenyésztésre álltunk rá. A bivalyokat is tenyészállatként, illetve vágóállatként értékesítjük.

4.5.3 Racka

Rackajuh állományunk szintén a második legnagyobb az országban. A fertő menti szikes rétek kiválóan alkalmasak a juhok tartására, az ürge élőhelyeket, valamint a rákosi vipera egyes élőhelyeit a juhok nélkül igen nehéz és drága lenne karbantartani. Most már csak az állomány felét tartjuk törzstenyészetben és itt is a jobb minőség előállítására törekszünk. Saját magunk is állítunk elő tenyészkosokat, amelyeket részben megtartunk, részben eladunk. A bárány szaporulatot, amit nem tartunk tovább, kb. féléves korban az anyjuk alól szoktuk értékesíteni, elég tűrhető áron. Úgy néz ki, hogy lesz lehetőségünk bio bárány értékesítésre is.

4.5 táblázat: Saját állatállomány

Faj	Korcsoport	Egyedszám	Változás 2009-ben
Szarvasmarha /magyar szürke/	Tehén	487	6
	Tenyészbika	26	-4
	Üsző	343	162
	Választási üszőborjú	155	-160
	Választási bikaborjú	155	102
	Bikaborjú	6	-148
	Üszőborjú	5	-185
	Ökör	2	0
	Összesen:	1179	-227
Bivaly	Tehén	107	3
	Növendék üsző	3	-35
	Növendék bika	19	-14
	Borjú üsző	62	62
	Borjú bika	49	49
	Tenyészbika	4	-5
	Összesen	244	60
Juh /Racka/	Anyajuh	666	-74
	Tenyészkos	15	6
	Jerke toklyó	10	-20
	Kos toklyó	28	-22
	Összesen:	719	-110
Ló	Kanca	3	0
	Összesen	3	0
Őshonos baromfi		0	-32
Mudi		2	0
Komondor		1	0
Anyakecske		0	0

4.6 Vadászterületek

A Fertő-tavi 08-103810-4-3-0 kódszámú természetvédelmi és génállomány megőrzési célú különleges rendeltetésű vadászterület kiterjedése 9145 hektár. Tulajdonosi megoszlása 2009 év során nem változott, ez a következő: Észak-Dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság vagyonkezelésében (52 %), a Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében (44 %), egyéb nem állami tulajdon (4 %).

Személyzet:

A fővadásszal együtt 8 fő hivatásos vadász látta el 2009 év folyamán a vadgazdálkodással, vadászattal kapcsolatos teendőket. Jelenleg ebből 5 fő az őrszolgálat tagja, és az itt ellátott munkája mellett működik közre a munkában. Egy fő – szakirányú végzettséggel rendelkező nyugállományú természetvédelmi őr – megbízás alapján működött közre a vadgazdálkodásban. A hivatásos vadászok közül 4 fő felsőfokú és 4 fő középfokú vadgazdálkodási szakképzettséggel rendelkezik. Két szakirányú végzettséggel szintén rendelkező munkatársunk – nem hivatásos vadászi minőségben - igazgatói vadászati megbízással segítette a hivatásos vadászok munkáját a vaddisznóállomány redukálásában. Az év során ezzel a konstrukcióval teljes körűen megoldott volt a vadgazdálkodási feladatok ellátása.

Gazdálkodás:

A területen sportvadászat, bérvadásztatás 2009-ben sem volt. A természetvédelem érdekében szükséges állományszabályozó beavatkozásokat a fent részletezett szakszemélyzet látta el. Ez a tevékenység a vaddisznó, a róka és az egyéb dúvad állományának apasztására irányult. A vaddisznó állomány apasztása ez évben élővad-befogással és fegyveres lesvadászattal valósult meg. A vadászható ragadozók – kiemelten a róka – állományának apasztása fegyveres vadászattal történt, elsősorban a természetvédelmi szempontból kiemelt jelentőségű területekre (élőhely-rekonstrukció) koncentrálva. Ezeknek eredménye 2009 naptári évre vonatkoztatva: (a vadgazdálkodási év III. 1-től II. 28-ig tart) 26 lőtt vaddisznó, 13 befogott vaddisznó, 16 róka volt. Társas vadászat, vízivad vadászat továbbra sem volt a területen. A számunkra kiemelt jelentőségű területeken a szomszédos vadgazdálkodókkal együttműködve kotorékvadászatot is folytatunk. A vaddisznó élővadkénti befogása továbbra is három üzemelő befogóval történt. Az élővad-befogás csak az év első 2 hónapjában járt sikerrel, mivel a Fertő-tó vízszintje behozta a sokévi lemaradást, sőt az üzemi vízszint 10 cm-el megemelésre került. Ezáltal az egyik befogónk vízben áll. Eláradtak azok a helyek is, ahol a kocák malacozó vackaikat készítették. Az állomány jelentős része kihúzódott a környező erdőségekbe. Ez meglátszik a szomszédos vadgazdálkodók terítékadatain. Az élővad-befogás e vadászterületen történt bevezetése óta eddig összesen 167 vaddisznó került befogásra. A vaddisznók ládázás után a Kisalföldi Erdőgazdaság ZRt. Rábaközi Erdészetének disznóskertjébe kerültek a Göbösmajorba. A vadászati törvény végrehajtási rendeletét módosító 7/2010 (II.2.) FVM rendelet jelentősen megnehezíti a vaddisznó élővadként történő értékesítését. Előírja, hogy az élővad vadászterületek közötti szállításához be kell szerezni a vadászati hatóság engedélyét, valamint a disznóskertbe kerülő egyedeket fülkrotáliával kell megjelölni. Ennek értelmében a befogott példányokat le kell kábítani, meg kell jelölni olyan krotáliával ami ez idő szerint nem beszerezhető, valamint megnő az adminisztrációs feladat is. Ha pedig a szállításokat esetenként kell engedélyeztetni, akkor még a befogott vad tárolását, etetését (karanténozását) is meg kell oldani az engedély megérkezéséig.
A területen megjelent az aranysakál (*Canis aureus*). Terítékre ugyan még nem került, de többrendbeli megfigyelések, valamit a határ osztrák oldalán készített fényképfelvételek egyértel-

műen bizonyítják e faj jelenlétét.
Együttműködési megállapodást kötöttünk a Lajta-Hanság Zrt. (LHRT) vadászati üzemével. A LHRT a vadgazdálkodó a nemzeti park észak-hansági területén, ahol a vipra-védelmi területeink találhatóak. („Rákosi vipera védelme a Kárpát-medencében" LIFE+ program.) A megállapodás értelmében a programmal érintett területen illetékes természetvédelmi őrünk részt vesz a vaddisznóállomány (borz, róka, egyéb dúvad) gyérítésében.

Tervek:

A vaddisznó, és a rókaállomány további intenzív apasztását folytatni kívánjuk. A megváltozott vízviszonyok és a bevezetett jogszabályi változások miatt az élővad-befogási tevékenységünket át kell értékelnünk. Vizsgálni kívánjuk az aranysakálnak a védett és vadászható fajok állományaira gyakorolt hatását.

4.6 táblázat: Vadászterületek

No.	Vadászterület megnevezése (ahol az igazgatóság a vadászatra jogosult)	Kiterjedése (ha)
1	Fertő-tavi természetvédelmi és génmegőrzési különleges rendeltetésű	9145
Összesen:		9145

4.7 Halászati vízterek

Igazgatóságunk a Hanság Tóköz nevű területén két fokozottan védett vízterületen, a Fehértavon és a Barbacsi-tavon rendelkezik halászati haszonbérlettel. 2009 során a két víztéren halászati tevékenységet nem végeztünk.

A Hanságban a Nyirkai-Hany vizes élőhely-rekonstrukciós területe 2009-re tervezett lehalászás technikai nehézségek miatt elmaradt.
Az élőhely-rekonstrukció teljes vízterületével (410 ha) jelentkeztünk az ökológiai halgazdálkodás ellenőrzési rendszere alá. A Biokontroll Hungária Ellenőrző és Tanusító Nonprofit Kft. a jelentkezésünket elfogadta. Az első ellenőrzések alapján az itt folyó extenzív haltermelési tevékenységünk megfelel az ökológiai haltermelés feltételeinek.

A Fertő-tó teljes magyarországi részének halászati haszonbérletével 2004. július 1. óta rendelkezünk.
2009-ben 7 fő őstermelő halász számára bocsátottunk ki területi engedélyt halászati tevékenység folyatására. A halászok két háromfős halászbokor keretében folytatták tevékenységüket. Egy fő nyugdíjas halász csökkentett területen (11 ha) halászott. Egy fő területi engedélye szeptember hónapban bevonásra került, mert halászati tevékenysége során engedély nélkül átlépte az államhatárt és az osztrák rendőri szervek eljárást kezdeményeztek ellene. A négy halászati kerületből a fokozottan védett Madárvárta-öböl kerületet lezárva tartottuk, ott halászati tevékenységet nem folytattunk. A Rákosi-öböl térsége szintén halászat mentes volt. Ez a terület a horgászaté. A halászati és horgászati víz térbeli elkülönítésével igyekszünk enyhíteni az örökös halász-horgász ellentétet.
Az év első hetére elkészültek a 2009. évi horgász területi engedélyek formanyomtatványai. Ezeket azonnal eljuttattuk az érintett horgászegyesületekhez, valamint a bizományosi értékesítést végző szaküzletekhez. Az év során vizsgázott halőreink (6 fő), valamint a természetvédelmi őrszolgálat által ellenőriztük mind a halászati mind a horgászati tevékenység szakszerűségét, a szükséges halfogásra jogosító okmányok meglétét.
A tervszerű halgazdálkodási tevékenység keretén belül 2009-ben 300 kg egy- és kétnyaras csukát telepítettünk.
Az év során az FVM részéről a megszokott haltelepítési pályázat nem került kiírásra, így pályázati pénzből nem tudtunk telepítési anyagot beszerezni. Helyette a minisztérium (FVM) közvetlenül – a HAKI koordinálásában - szerezett be telepítési anyagot, amit 2009 áprilisában vehettünk át. Az 1946 kg 2 nyaras compó a tóba betelepítésre került.

A korábbi évben elkezdett együttműködés keretében ez év során is tartottuk a kapcsolatot a Fertő-tó osztrák oldalának halászaival, a Fertő-tó halgazdálkodási tevékenységének összehangolása tárgyában.
2009 során a Fertő-tó vízszintje több esetben meghaladta az üzemi vízszintet, így a vízgazdálkodásért felelős szerv (ÉDUKÖVIZIG) tószéli zsilipet több alkalommal megnyitotta. A vízeresztés alatt a Hansági-főcsatornán egy elektromos halzárat üzemeltettünk a hal tóban való megtartása céljából. A berendezés hatékonyan működött.

4.7a Védett vízterek

A védett vízterek adatállományának kitöltésénél a rendelkezésünkre álló digitális adatbázisból válogattuk le a tó, patak, csatorna, stb. művelési ágú területeket. Ezek minden esetben csak a nyílt vízterületek nagyságát mutatják. A Fertő-tó jogi partvonala által határolt terület így lényegesen nagyobb: 7523,3 hektár, míg a nyílt víz ebből csak 1245,1 hektár. Ez igaz a többi állóvízre is.

4.7b Védett halastavak

A Hanságban a Nyirkai-Hany vizes élőhely-rekonstrukciós területe a 2007. év során halastó művelési ágba került. 2008. év során a 3 tó egyikét kísérleti jelleggel lehalásztuk.

4.7 táblázat: Halászati vízterek

No.	A halászati víztér megnevezése (ahol az igazgatóságé a halászati jog)	Kiterjedése (ha)
1	Barbacsi-tó	20
2	Fehér-tó	20
3	Fertő-tó	1744
Összesen:		1784

4.7a táblázat: Védett vízterek

No.	Országos jelentőségű védett vízterek	Kiterjedése (ha)	Kezelési terv (+/-)
1	Fertő-tó nyílt vízfelülete	1245	+
2	Dél-Hanság (Királytó /5,4 ha/, Fövenyes-tó, Nyirkai-Hanyi rekonstrukció, illetve a vízfolyások)	98	+
3	Észak-Hanság (kis tavak, vízfolyások)	23	+
4	Tóköz (Barbacsi-tó /15 ha/, Fehértó /19 ha/, Kónyi-tavak /17 ha/, illetve vízfolyások)	137	+
5	Répce-mente (vízfolyások)	20	+
6	Soproni TK (Fehérúti tó /2,4 ha/, Szalamandra-tó /0,6 ha/, illetve a vízfolyások)	8	+
7	Szigetközi TK (Duna-ágak, Mosoni-Duna, holtágak)	2639	+
8	Pannonhalmi TK (Holt-Rába)	20	+
9	Rába-folyó	184	(-)
Összesen:		4564	

* lápterület

(-) a természetvédelmi kezelési terv elkészült, de még nincs kihirdetve

4.7b táblázat: Védett halastavak

No.	Országos jelentőségű védett vízterek	Kiterjedése (ha)	Kezelési terv (+/-)
1	Nyirkai-Hany	410	+
Összesen:		410	

5. Jogi tevékenység

5.1 Hatósági eljárások

5.1.1 Szakértői közreműködés a zöldhatóságok felé

2005. január 1-től Igazgatóságunk hatósági és szakhatósági jogköre megszűnt, azt az újonnan létrehozott egységes Zöld Hatóságok vették át. Működési területünk két felügyelőség, a győri Észak-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőségét és a szombathelyi Nyugat-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség, illetékességi területét érinti. A Felügyelőségek és Igazgatóságunk együttműködését megállapodások formájában rögzítettük.
A szakértői munka zömét a Természetmegőrzési és Ökológiai Osztály végezte 4 fős személyzettel, míg a terepi munkarészeket a Természetmegőrzési és Ökológiai Osztály és az Őrszolgálati és Területfenntartási Osztály munkatársai végezték el.
A hatósági megkeresések száma 2009-ben összesen 140 volt. A szakértői közreműködések többsége természetkárosítás, környezetvédelmi, vízjogi és építési engedélyezési eljárás, illetve telekalakítás véleményezésére irányult.

5.1.2 Eljárások saját jogon

Igazgatóságunk a 347/2006. (XII.23.) kormányrendelet 37.§ e) alapján vesz részt a településrendezési, illetve térségi rendezési tervek véleményezésében. 2009-ben Igazgatóságunk 155 eljárásban vett részt.
2009-ben 11 közérdekű adat (védett területek adatai és határai) megismerésére irányuló írásbeli megkeresés érkezett igazgatóságunkhoz, amelyeknek a törvényben meghatározott határidőn belül eleget tettünk.

5.2 Bírságok

Szabálysértési eljárásra 2009. évben nem került sor. Helyszíni bírságolás két esetben történt..

5.3 Büntető ügyek

2009-ben 1 esetben tettünk büntető feljelentést: a Soproni TK területén védett gyepterület terepmotorral történt károsítás miatt indult eljárás – a rendőrhatóság azonban lezárta az ügyet büntethetőség hiánya miatt (az elkövetők kiskorúak voltak).

5.4 Perek

Az Igazgatóságnak 2009-ben peres eljárása nem volt.

5.1 táblázat: Hatósági eljárások

	Ügyek száma	Másodfokon			Közigazgatási per	
		helyben hagyva	új eljárás	megváltoztatva	helyben hagy	új eljárás
Szakértői közreműködés	140					
Saját jogú eljárás	155					
Összesen	295	0	0	0	0	0

5.2 táblázat: Bírságok

	Ügyek száma	Kiszabott bírság összege (e Ft)
Szabálysértési eljárás	0	0
Helyszíni bírság	2	10

5.3 táblázat: Büntető ügyek

	Feljelentések száma	Eredményes	Eredménytelen
Természetkárosítás	1	0	1
Egyéb büntető ügyek	0	0	0

5.4 táblázat: Polgári perek

	Ügyek száma	Nyert	Vesztett	Folyamatban
Munkaügyi peres ügy	0	0	0	0
Polgári perek	0	0	0	0

6. Őrszolgálat

6.1 Személyi állomány

2009-ben természetvédelmi őrszolgálatunk 15 fővel látta el feladatait. A végzettségek szintje nem változott, az őrszolgálati feladatellátáshoz szükséges vizsgákkal mindenki rendelkezik, 6 főnek vízi járműre érvényes vezetési engedélye is van (kisgéphajó vezetői). 6 fő csatolt munkakörben hivatásos vadászi, 4 fertői őr pedig halőri feladatokat is ellát. Idegen nyelv ismerete 7 főnek van, német illetve angol nyelvből középfokú nyelvvizsgával rendelkeznek. A kollégák közül 8 rendelkezik felsőfokú képesítéssel – ebből 1 fő természetvédelmi mérnök, további 1 kolléga esetében e képesítés megszerzése folyamatban van.

6.2 Felszereltség

A jogszabályban előírt egyenruhával az őrszolgálat minden tagja rendelkezik, az utánpótlási ellátás folyamatos. A rendszeresen, minden tájegységben, tartott helyszíni őrszolgálat-vezetői ellenőrzések eredményeként azt az őrök előírásszerűen viselik.
A 2009. év elején átvett 2 db Suzuki Jimny terepjáróval jelenleg 15 gépjármű (3 db Ford Ranger, 2 db NIVA, 7 db Land Rover és 2 db Suzuki Jimny, továbbá 1db motorkerékpár) áll az őrszolgálat használatában, átlagos életkoruk 10 év, műszaki állapotuk jó. Az őrszolgálat minden tagja rendelkezik szolgálati mobiltelefonnal, távcsővel. Tájegységenként 1-1 db digitális fényképezőgép (összesen 7 db) és egy teljes iroda (vezetékes telefon, faxgép, számítógép), spektív és GPS készülék áll rendelkezésre.
A fertői, a hansági és a szigetközi őrkerületekben összesen 6 kisgéphajó van külmotorral, ezekkel rendszeres terület ellenőrzéseket folytattunk a Dunán és a Fertő tavon.

6.3 Szolgálatteljesítés jellemzői

- A szolgálat teljesítés jelenleg legjellemzőbb módja a hatósági őrzés rendszeres járműves terület bejárással, kiemelten a tavaszi tőzike, és a hóvirág virágzási idejében. Utóbbit a legfrekventáltabb területekre koncentráltuk, folyamatos ügyeletet biztosítva a virágzási időszakban, különösen a hétvégeken – kiemelten a csáfordájosfai tőzikés erdőben, ahol 4 héten át 5 természetvédelmi őr és 2 polgári természetőr volt jelen.
- A tárgyévben helyszíni bírságot nem szabtunk ki, szabálysértési eljárás lefolytatására nem került sor, viszont 6 esetben tettünk természetvédelmi bírság kiszabására irányuló feljelentést a hatóságok felé.
- Rendszeresen együttműködtünk - a megkötött együttműködési megállapodások alapján - a területileg illetékes rendőri, katasztrófavédelmi szervekkel, 10 alkalommal tartottunk közös járőrszolgálatot a rendőrhatóság tagjaival, elsősorban a védett területeken végzett engedély nélküli közlekedés, horgászat és terepmotorozás visszaszorítása érdekében. Részt vettünk továbbá 3 fővel a Balatoni NP területén tartott halászati ellenőrzésen. Munkánkat közel 25 polgári természetőr segítette, a további létszámfejlesztést nem tartjuk indokoltnak.
- A Szlovák Köztársaság természetvédőivel (a Dunamenti Erdők TK-val) kötött szakmai együttműködési megállapodás alapján végeztünk monitoring tevékenységet a Duna szigetközi szakaszán, az osztrák madárvédelmi szervezetekkel (WWF Austria, Birdlife Austria) pedig a határmenti területek ragadozó madár monitoringját folytattuk a korábbi

évekhez hasonlóan. Ezen túlmenően a Balatoni NPI-vel működtünk együtt a kerecsensólyom LIFE program során.

- A hatósági, szakhatósági eljárásokban az Észak-Dunántúli KTVF az Igazgatóság természetvédelmi őrszolgálatának bevonását kérte, elsősorban a friss terepi információk szükségessége, a helyszíni bejárások és a határozatokban foglaltak ellenőrzése miatt.
- Rendszeresen végezzük védett-, fokozottan védett, illetve Natura 2000 jelölőfajok monitoringját.
- Az őrök részt vettek az élőhely-megőrzési, terület-fenntartási munkákban, irányították a közmunkások munkáját őrkerületükben.
- Szükség szerint az őrök részt vettek az ökoturisztikai osztály feladataiban.
- Az Őrszolgálat 3 tagja osztott munkakörben szakfelügyelői feladatot is ellát.

6.4 Fejlesztési tervek

A közeljövőben a természetvédelmi őrök munkáját segítő új GPS-ek, és egyéb terepi adatrögzítők, új számítógépek és digitális fényképezők beszerzését tervezzük.

6. táblázat: Őrszolgálat

	Felsőfokú végzettségű	Középfokú végzettségű	Összesen
Létszám	7	8	15

	Átlagosan	Minimum	Maximum
Az egy főre eső illetékességi terület (ha)	32261	5111	63138
Az egy főre eső védett természeti terület (ha)*	6454	2686	15109

Helyszíni bírságok száma	0
Az igazgatóság által tett feljelentések száma	1

**nem védett Natura 2000 területekkel együtt*

7. Költségvetés és vagyon

7.1 Kiadások

Az Igazgatóságunk gazdálkodását ebben az évben is a takarékos gazdálkodás jellemezte.
Az elemi költségvetésben meghatározott eredeti előirányzathoz képest a módosított előirányzat 429.135 eFt-tal emelkedett.

A módosítás főbb jogcímei:

Jogcím	Összeg
Kormányzati hatáskörben /kereset kiegészítés, zárolás/	-31.589 eFt
Fejezeti hatáskörben	55 759 eFt
Intézményi működési többletbevétel	61 326 eFt
Működésre átvett pénzeszköz	107 433 eFt
Felhalmozásra átvett pénzeszköz	32 752 eFt
Előző évi pénzmaradvány	203 454 eFt

7.2 Bevételek

Mezőgazdasági tevékenységből származó bevétel/állateladás, szántó, rét, legelő, nádas bérbeadás/	70 714 eFt
Ökoturisztikai bevétel	17 513 eFt
Erdei fatermék	3 184 eFt

7.3 Vagyon

Nincs külön szöveges megjegyzés.

7.4 Épületek

2009. évben épület felújítás nem történt.

7.5 Eszközök

2009. évben Igazgatóságunknak összesen 897 eFt összegű előirányzat állt rendelkezésre felújítására. A rendelkezésünkre álló előirányzatot a saját intézményi működési többletbevételből egészítettük ki 1.949 eFt összeggel. A beszámolási időszakban felújításra mindösszesen 2.846 eFt összeget fordítottunk.

Traktor felújítás	1.967 eFt
Egyéb gépjármű felújítás	879 eFt

7.1 táblázat: Kiadások

		Teljesítés (e Ft)
Működési kiadások	Személyi juttatás	193 454
	Járulék	59 414
	Dologi	437 323
	Egyéb	900
Felhalmozási kiadások	Intézményi beruházás	66 847
	Felújítás	2 846
	Egyéb felhalmozási kiadás	
	Egyéb központi beruházás	
Kölcsönök nyújtása		
Kiadások összesen		760 784

7.2 táblázat: Bevételek

		Teljesítés (e Ft)
Bevételek	Működési	523 601
	Felhalmozási	34 502
	Kölcsönök visszatérülése	
Bevétel összesen:		573.173
Költségvetési támogatás	Működési	214109
	Felhalmozási	43 453
Támogatás összesen:		257 562
Összes bevétel		815 665

7.3 táblázat: Vagyon

		Bruttó érték	Értékcsökkenés	Nettó érték
Vagyoni értékű jogok		3319	1444	1875
Szellemi termékek		8890	7611	1279
Ingatlanok és kapcsolódó vagyoni értékű jogok	földterület	860.163		860.163
	Telek	15.600		15.600
	Épület	448990	85693	363297
	építmény	274461	64446	210015
	Erdő			
Gépek, berendezések, felszerelések	ügyviteli	39547	33863	5684
	Egyéb	403239	260039	143200
	képzőművészeti alkotások	425	55	370
Járművek		151940	142545	9395
Tenyészállatok		129676	72805	56871
Beruházások, felújítások /befejezetlen/				
Összesen		2336250	668501	1667749

7.4 táblázat: Épületek

Az épület típusa	Száma (db)	Növekedés a tárgyévben (db)
Iroda	2	
Állattartó épület	6	
Egyéb állattartó építmény	9	

7.5 táblázat: Eszközök

Az eszköz megnevezése	Száma (db)	Növekedés a tárgyévben (db)
Mezőgazdasági munkagép	9	2
Terepjáró	17	0
Egyéb gépjármű	8	2
Motorkerékpár	2	0
Kerékpár	175	60
Vízijármű	15	3
Videokamera	2	0
Digitális fényképezőgép	20	0
Hagyományos fényképezőgép	7	0
Állványos távcső	17	10
Kézitávcső	89	8
Éjjellátó készülék	2	0
Számítógép	58	29
Mobiltelefon	43	4

8. Bemutatás, oktatás, PR

8.1 Turisztikai infrastruktúra

8.1.1 Tanösvények a védett természeti területeinken:

Kitáblázott tanösvények:

- Sziki Őszirózsa Tanösvény (Fertő-Hanság NP) (kezelő: FHNPI)
- Hany Istók Tanösvény (Fertő-Hanság NP) (kezelő: FHNPI)
- Tőzike Tanösvény (Fertő-Hanság NP) (kezelő: FHNPI)
- Kövi Benge Tanösvény (Fertő-Hanság NP) (kezelő: FHNPI + Fertőrákos Önkorm.)
- Ciklámen Tanösvény (Soproni TK) (kezelő: TAEG Rt.)
- Gyöngyvirág Tanösvény (Fertő-Hanság NP) (kezelő: TAEG Rt.)
- Holt-Rába Természetvédelmi Bemutató Útvonal (Pannonhalmi TK) (kezelő: FHNPI + Reflex Egyesület)
- Ravazdi Tanösvény (Pannonhalmi TK) (kezelő: FHNPI + Reflex Egyesület)
- Ökoturisztikai Bemutató Útvonal (Szigetközi TK) (kezelő: FHNPI + Reflex Egyesület)
- Pannonhalmi Tanösvény (Pannonhalmi TK) (kezelő: FHNPI + Reflex Egyesület)

Nem kitáblázott, vezetővel látogatható túraútvonal:

- Vízi Rence Túraútvonal (Fertő-Hanság NP) (kezelő: FHNPI)

Fogadóközpontok:

- Sarród: Kócsagvár
- Fertőújlak: Csapody István Természetiskola és Látogatóközpont
- Öntésmajor: Hanság Élővilága Kiállítás (átmenetileg zárva felújítás miatt)
- Osli: Esterházy Madárvárta
- Fertőrákos: Püspöki Kőfejtő (önkormányzati kezelésben)

8.1.2 Eszközök

A védett területeket látogatók a Nemzeti Park környező zónájában, valamint a megőrző zóna szabadon látogatható övezetében fordulnak meg. Igazgatóságunk a fentebb megemlített tanösvényekkel, túravezetőkkel és 174 kölcsönözhető kerékpárral (ebből 50 db selejtezésre vár) valamint 10 db 3 személyes és 5 db 4 személyes kenukkal segítette tavaly is a védett területeken zajló turizmust, úgy a Fertő-tájon, mint a Hanságban.
A szezon végén, pályázati úton (KEOP-3.3.0) 60 új kerékpárt szereztünk be, amellyel az erősen leamortizálódott kócsagvári kerékpárparkot sikerült megújítani. Ugyancsak ennek a pályázatnak a keretében 3 új négyszemélyes kenu is érkezett. Az új kerékpárok és kenuk a 2010-es évtől segítik az Igazgatóság oktatási és turisztikai tevékenységét. Szintén pályázati keretből jutottunk hozzá 40 kézi távcsőhöz, valamint állványos távcsövekhez is.
A Fertő partján jelenleg három madármegfigyelő torony található, és a Hanságban is további három kilátó segíti a területeken megforduló látogatók élményszerzését. További két madármegfigyelő torony van a Szigetközi TK-ban. Egy a Pannonhalmi TK-ban a Holt-Rábánál.

Az Igazgatósághoz tartozó védett területeken kijelölt turista utak sűrűsége kielégítő, de az utak állapota több helyen továbbra is felújításra szorul. Igazgatóságunk a saját vagyonkezelésében lévőket lehetőségei szerint folyamatosan karbantartja.

8.1.3 Egyéb fontos információk

A 2008. és 2009. évben indult pályázati projektek kapcsán 2009-ben turisztikai és oktatási témájú projektelemek valósultak meg, ill. vannak még továbbra is folyamatban:

Kerékpárral a Fertő körül	NYDOP keretében 9 önkormányzattal közös konzorcium keretében	nyertes projekt
FERTO-NEU-NAT (határon átnyúló fejlesztések a Fertő-Hanság térségében)	Magyarország-Ausztria Határon Átnyúló Területi Együttműködési Program keretében a Nationalpark Neusiedler See-Seewinkellel és a WWF Austriával közösen	nyertes projekt, közös Magyar-Osztrák turisztikai és környezeti nevelési fejlesztések
PANANET (Nyugat-Pannóniai védett területek közös hálózatban történő közös tevékenységei)	Magyarország-Ausztria Határon Átnyúló Területi Együttműködési Program keretében a Nationalpark Neusiedler See-Seewinkellel, a Regionális Menedzsment Burgenlanddal, az Őrségi és Balaton-felvidéki NP Igazgatóságokkal közösen	nyertes projekt, rendezvény és kiadvány
RIB pályázat	Nyugat-Dunántúli Regionális Idegenforgalmi Bizottság pályázata rendezvényre és kiadványra	nyertes projektek, kiadvány
KEOP-3.3.0.	Az erdei iskola hálózat infrastrukturális fejlesztésére decemberben beadott pályázatunkról	nyertes projekt, kapcsán eszközfejlesztés, oktatási anyagok fejlesztése

8.2 Kiadványok

Igazgatósági kiadványaink az alábbiak:

- Fertő-Hanság Nemzeti Park (angol és német nyelven is)
- Szigetközi Tájvédelmi Körzet
- Pannonhalmi Tájvédelmi Körzet
- Soproni Tájvédelmi Körzet
- Élő Dezső: Sarród monográfia (reprint kiadás)
- Tőke Péter: Hany Istók (regény, nemzeti parki ismertetővel)
- Fertő-Hanság NP (térkép)
- Sziki Őszirózsa Tanösvény
- A/3-as túrasegédletek
- Ismerje meg a Fertő-táj keleti vidékét
- Ismerje meg a Fertő-táj nyugati vidékét
- Ismerje meg a Hanságot

- Ismerje meg az ausztriai Fertőzugot
- Ismerje meg a Nyirkai-Hanságot és a Répce árteret
- Ismerje meg az osztrák Hanságot
- A/4-es leporellók
- Kócsagvár
- Bemutatóhelyek
- Tanösvények
- Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság (magyar, német, angol nyelvű kiadvány)
- Hany Istók Tanösvény (foglalkoztató füzet)
- Sziki Őszirózsa Tanösvény (foglalkoztató füzet)
- Környezeti nevelési füzetsorozat (14 témában)
- Fertő-Hanság Nemzeti Park Turisztikai programajánlója 2009

8.3 Látogatottság

Igazgatóságunk a 2009-es évben is színes programkínálattal jelentkezett a belföldi és a külföldi látogatók számára egyaránt. Kiemelt célcsoportnak ebben az évben is a diákságot tekintettük. Ökoturisztikai programjaink több ezer aktív turistát mozgattak meg. A külföldi látogatók érdeklődése a regisztrált látogatószámban kisebb növekedést mutatott a korábbi évek statisztikai adataihoz képest.
Igazgatóságunk védett területeinek látogatottsága kapcsán megjegyezhető, hogy a külföldi látogatók számának emelkedése mellett a hazai látogatók számában is növekedését tapasztaltuk. Ahogy korábban is jeleztük, pontos adatok csak a nálunk regisztrált, turizmusban és környezeti nevelési programjainkban résztvevőkről állnak rendelkezésünkre. A regisztrált és az egyes területeket becsült látogatószámát összegezve elmondható, hogy 2009. évben is több tízezres nagyságrendben fordultak meg látogatók a jól kiépített természeti-bemutató infrastruktúránknak köszönhetően a védett területeinken (kerékpárutak, tanösvények, egyéb bemutatóhelyek stb.)

8.3.1 Környezeti nevelés

A korábbi évekhez hasonlóan nagy érdeklődés közepette zajlottak az Igazgatóság által koordinált és vezetett oktatási programok. Az előre meghirdetett erdei iskolai programjaink iránti érdeklődést jelzi, hogy a legtöbb iskolai csoport már egy esztendővel korábban lefoglalta magának a helyet. Ugyancsak „telt házzal” zajlottak a nyári természetismereti, természetvédelmi táboraink a nemzeti park és a Szigetközi TK területén.
A KvVM által meghirdetett „Egy hét a kedvencemmel” című rajzpályázat nyerteseit fogadtuk 2009 nyarán nemzeti parkunkban. Néhány napos kirándulás keretében 1 család és a budapesti Fodros Utcai Általános Iskola tanulói ismerkedhettek a nemzeti park és környéke természeti és kultúrtörténeti értékeivel.
Továbbra is jó a kapcsolatunk a térségben található óvodákkal, általános és középiskolákkal, valamint felsőfokú oktatási intézményekkel, ahol a programjainkat látogató célközönség, a diákság folytatja tanulmányait. A védett területre látogató óvodás korosztályból évek óta visszajáró erdei óvodai csoportunk van. Az általános iskolák részére erdei iskolai programok, szakköri foglalkozások, témanapok, vetélkedők alkalmával szakértő segítséget és terepi helyszínt biztosítottunk, valamint előadásokat, jeles napi programokat tartottunk. Ebből a korosztályból kerülnek ki a nyári táborok résztvevői is. A középiskolák diáksága szakmai programokra, gyakorlatokra kereste fel az Igazgatóság több védett területét. A felsőfokú oktatási intézmények hallgatói nyári szakmai gyakorlat letöltése kapcsán keresik fel évről-évre

Igazgatóságunkat. A szakmai gyakorlat irányításán túl, jelentős számú diplomadolgozat elkészítésénél, mint konzulens segítik még munkatársaink a hallgatók tevékenységét.

Erdei iskola

A Fertő-tájon két helyszínen, Sarródon a Kócsagvárban és a fertőújlaki Csapody István Természetiskolában fogadtuk az erdei iskolába érkező iskolai csoportokat. A tavaszi és őszi idényben a két helyszínen, párhuzamosan vezetett erdei iskolás programokon 378 fő vett részt.

Nyári táborok

2009-ben 3 helyszínen szerveztünk nyári természetvédelmi táborokat.
A Csapody István Természetiskolában, három turnusban egyhetes, bentlakásos természetismereti tábort szerveztünk. A három turnusban összesen 49 diák vett részt az ország különböző részeiből.
A Fehértói Természetvédelmi és Ornitológiai Táborban két turnusban, összesen 47 diák ismerhette meg a Fehér-tó élővilágát és a madárgyűrűzés fortélyait.
A Szigetközi Természetvédelmi Tábort a lipóti, Gombócosi Természetvédelmi Őrházában rendeztük két egyhetes turnusban. A tábort összesen 46 fő érdeklődő látogatta.

Iskolai környezeti nevelés segítése

A Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság az általános iskolákkal korábban megkötött együttműködési megállapodását kiegészítette és megújította. Jelenleg 41 partner iskolával van megállapodásunk. A korábbi számhoz (51) képest a csökkenést az időközben megszűnt, ill. tagiskolává vált intézmények számának változása okozta. A megállapodásban foglaltak szerint az év során a felsorolt intézményekből kilátogató csoportok számára környezeti nevelési programokat szerveztünk a fertő-táji és a hansági területeinken.

1.	Acsalag	Deák Ferenc Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, Acsalagi Tagiskolája	9168 Acsalag, Fő u. 20.
3.	Agyagosszergény	Babos József Általános Iskola, Agyagosszergényi Tagiskolája	9441 Agyagosszergény, Arany J. u. 2.
2.	Ágfalva	Váci Mihály Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény	9423 Ágfalva, Váci Mihály u. 1.
4.	Babót	Kapuvár Térségi Általános Iskola Előkészítő Szakiskola és Pedagógiai Szakszolgálat, Babóti Tagiskolája	9351 Babót, Fő u. 74.
5.	Bágyogszovát	József Attila Általános Iskola	9145 Bágyogszovát, Árpád u. 51.
6.	Beled	Mikrotérségi Általános Művelődési Központ, Beled	9343 Beled, Rákóczi u. 122.
7.	Bezi	Bezi - Fehértói Általános Iskola és Óvoda	9162 Bezi, Szabadság út. 65
8.	Brennbergbánya	Sopron Német Nemzetiségi Általános Iskola Tagiskolája, Brennbergi Általános Iskola	9408 Brennbergbánya, Soproni u. 24.
9.	Csorna	CSNOK Széchenyi István Körzeti Általános Iskola	9300 Csorna, Árpád u. 2.
10.	Enese	Általános Iskola	9143 Enese, Petőfi u. 24.
11.	Farád	Király Iván Körzeti Általános Iskola	9321 Farád,

			Győri u. 27.
12.	Fertőd	Babos József Általános Iskola	9431 Fertőd, Madách sétány 2.
13.	Fertőendréd	Endrédy Vendel Általános Iskola	9442 Fertőendréd, Iskola u.1.
14.	Fertőrákos	Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény	9421 Fertőrákos, Fő u. 236/a.
15.	Fertőszentmiklós	Felsőbüki Nagy Pál Általános Iskola, Fertőszentmiklós	9444 Fertőszentmiklós, Szent István u. 52.
16.	Fertőszéplak	Széchényi Ferenc Általános Művelődési Központ Általános Iskolája	9436 Fertőszéplak, Soproni u. 1.
17.	Győrsövényház	Deák Ferenc Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, Győrsövényházi Tagiskolája	9161 Győrsövényház, Gárdonyi u. 45.
18.	Győrsövényház	Vadrózsa Waldorf Iskola	9161 Győrsövényház, Gárdonyi u. 45.
19.	Hegykő	Általános Iskola	9437 Hegykő, Iskola u. 9.
20.	Jánossomorja	Körzeti Általános Iskola	9243 Jánossomorja, Iparos u. 10.
21.	Kapuvár	Páli Szent Vince Katolikus Általános Iskola	9330 Kapuvár, Fő tér 27.
22.	Kapuvár	Kapuvár Térségi Általános Iskola Előkészítő Szakiskola és Pedagógiai Szakszolgálat,	9330 Kapuvár, Kossuth L. u. 9-11.
23.	Kapuvár	Kapuvár Térségi Általános Iskola Előkészítő Szakiskola és Pedagógiai Szakszolgálat, Széchenyi István Tagiskolája	9330 Kapuvár, Ifjúság u. 3.
24.	Kóny	Deák Ferenc Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény	9144 Kóny, Béke u. 1.
25.	Kópháza	Nakovich Mihály Általános Iskola	9495 Kópháza, Fő u. 23.
26.	Lébény	Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény	9155 Lébény, Iskola köz 3.
27.	Lövő	Általános Iskola és Óvoda	9461 Lövő, Fő u. 183.
28.	Mihályi	Kisfalud - Mihályi - Vadosfa Általános Iskola	9342 Mihályi, Árpád u. 2.
29.	Nagycenk	Széchenyi István Általános Iskola	9485 Nagycenk, Iskola út. 4.
30.	Osli	Kapuvár Térségi Általános Iskola Előkészítő Szakiskola és Pedagógiai Szakszolgálat, Osli Tagiskolája	9354 Osli, Rákóczi u. 7.
31.	Pereszteg	Általános Iskola	9484 Pereszteg, Fő u. 76.
32.	Petőháza	Felsőbüki Nagy Pál Általános Iskola, Fertőszentmiklós, Petőházi Tagiskolája	9443 Petőháza, Kinizsi u. 21.
33.	Rábatamási	Móra Ferenc Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény	9322 Rábatamási, Szent István u. 47.
34.	Sopron	Deák Téri Általános Iskola	9400 Sopron, Deák tér 78.

35.	Sopron	Hunyadi János Evangélikus Általános Iskola	9400 Sopron, Hunyadi u. 8-10.
36.	Sopron	Lackner Kristóf Általános Iskola	9400 Sopron, Révai M. u. 2.
37.	Sopron	Szent Orsolya Római Katolikus Általános Iskola, Gimnázium és Kollégium	9400 Sopron, Orsolya tér 2-3.
38.	Sopronkövesd	Sopronkövesdi Általános Iskola és Óvoda	9483 Sopronkövesd, Kossuth L. u. 81.
39.	Szárföld	Kapuvár Térségi Általános Iskola Előkészítő Szakiskola és Pedagógiai Szakszolgálat, Szárföldi Tagiskolája	9352 Szárföld, Fő utca 7.
40.	Veszkény	Kapuvár Térségi Általános Iskola Előkészítő Szakiskola és Pedagógiai Szakszolgálat, Veszkényi Tagiskolája	9352 Veszkény, Fő u. 53.
41.	Vitnyéd	Kapuvár Térségi Általános Iskola Előkészítő Szakiskola és Pedagógiai Szakszolgálat, Vitnyédi Tagiskolája	9371 Vitnyéd, Mátyás kir. u. 4.

Természetismereti vetélkedők, pályázatok

Lezajlott a „Leselkedő” című természetismereti vetélkedő 2008/2009-es sorozata. A zárókonferencián résztvevő csapatok az egész éves munkájukat és a megadott feladatot bemutató remek előadásokat prezentáltak. A győztes csapatoknak járó értékes díjak átvétele után, a konferencia résztvevői kirándulást tettek a Fertő szikes tavai mentén.

Általános iskolai csapatok részére a 2009/2010-es tanévre ismét meghirdettük a „Leselkedő” című természetismereti vetélkedőt, melynek témája: Hagyomány és természet. A záró konferenciára 2010 márciusában kerül sor. A korábbi évekhez hasonlóan a feladatsorok a nemzeti park honlapjáról letölthetők. A vetélkedőre 9 iskolából 23 csapat jelezte részvételi szándékát.

A Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság a Madarak és Fák Napja rendezvényhez kapcsolódóan rajzpályázatot hirdetett óvodások és általános iskolások számára. A több száz pályamű legjobbjaiból a bemutatóhelyeinken rendeztünk kiállítást.

Továbbképzések, szakmai találkozók

A Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság és a Győr-Moson-Sopron Megyei Pedagógiai Intézet Által meghirdetett 60 órás, „A környezeti nevelés elméleti és gyakorlati módszertana. Ismerkedés a Fertő-Hanság Nemzeti Park természeti értékeivel és megismertetésük módszereivel.” című akkreditált pedagógus továbbképzésen 15 fő óvodai és általános iskolai pedagógus vett részt.

Az oktatással foglakozó munkatársak március 11-13-ig részt vettek a nemzeti park igazgatóságok környezeti nevelői számára, az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság által Őriszentpéteren és Kőszegen tartott szakmai rendezvényen.

Szeptember hónapban részt vettünk a KOKOSZ által szervezett mátészalkai szakmai konferencián.

8.3.2 Turisztika

A Fertő-Hanság Nemzeti Parkban

A Fertő-Hanság Nemzeti Parkban jelentős a látogatóforgalom. Becslések szerint évente mintegy 300 000 ember fordul meg hosszabb-rövidebb időre a védett területeken, valamint a különböző védett objektumokban. Így például a Fertő-tájon a jó kerékpározási lehetőségek legalább 200 000 ember tartalmas kikapcsolódását segítik, és a Fertőrákosi Önkormányzat

kezelésében lévő védett Kőfejtő látogatószáma több mint 70 000 volt tavaly.
A természeti területeken (pl. a Fertő-táj keleti vidékén, a szikes tavak térségében a Hanságban az Esterházy-madárvárta környezetében, vagy a Csáfordi-erdőnél tőzike virágzáskor) Igazgatóságunk természetvédelmi őrszolgálata, valamint ökoturisztikai munkatársai a turisztikai főszezonban hétvégén is rendszeres ügyeletet tartva segítették a szabadon látogatható helyeket, tanösvényeket felkereső tízezrek élményszerzését, tartalmas kikapcsolódását. Kollégáink óvatos becslése alapján a védett területeket önállóan felkereső látogatók száma a nemzeti parkban 2009-ben is meghaladta a 30 000-et.

A tájvédelmi körzetekben

Jelentős a Soproni Tájvédelemi Körzet látogatottsága a (csak a soproni székhelyű Soproni Erdőkért Környezetkultúra Alapítvány kezelésében lévő Károly-kilátó látogatottsága több mint 100 000 volt 2009-ben), továbbá Győr közelsége miatt a Pannonhalmi Tájvédelmi Körzet tanösvényeinek látogatottsága is tízezres nagyságrendű (különösen a Gyirmót környéki Holt-Rába Tanösvényen). A jól kiépített szigetközi kerékpárutaknak, valamint a vízi turizmushoz kapcsolódó lehetőségeknek köszönhetően szintén több tízezres nagyságrendben beszélhetünk a Szigetközi Tájvédelmi Körzet látogatottságával kapcsolatosan.

Igazgatóságunk azonban az elmúlt évekhez hasonlóan úgy a látogatócsoportoknak, mint az egyéni látogatóknak megannyi térítéses szolgáltatást kínált. 2009-ben a korábbi éveknek megfelelően szép számú érdeklődő vett részt programjainkon, kiállításainkon. E tevékenységek során nem csak a nemzeti park bemutatására törekedtünk, hanem egyúttal megfelelő természetvédelmi szemlélet hiteles továbbadását is megcéloztuk.
Az Igazgatóság turisztikai kínálata a Fertő-Hanság Nemzeti Park területén alapvetően a megőrző, ill. környező zónában lévő területek és az ott kialakított tanösvények túravezetővel történő bemutatásán alapul. A Fertő nádasában egy kijelölt útvonalon rendszeresen szervez Igazgatóságunk kenus terepprogramot.
A diákcsoportok és egyéb szervezett csoportok az alábbi programokon vettek részt:

- Kirándulás a Fertő szikes tavai mentén
- Kenutúra a Fertő nádasában
- Kirándulás Hany Istók birodalmában
  Túrák …
- a Soproni TK-ban
- a Szigetközi TK-ban
- a Pannonhalmi TK-ban

Igazgatóságunk 2009-ben többféle programot hirdetett meg egyéni látogatóink számára is. A turisták, valamint az érdeklődő helyiek a tavalyi évhez hasonlóan ezres nagyságrendben vettek részt ezeken a programokon. (Lásd alább statisztikai táblázat!)

- Kenutúra a nádasban
- Kalandos túra a Hanyban
- Hajnali madárles
- Kerékpárral a Fertőzugban

2009-ben is több ún. jeles napi programot szerveztünk, amelyeket térítésmentesen biztosítottuk az érdeklődőknek:

- Vizes Élőhelyek Világnapja (február 2.)
- Víz Világnapja (március 22.)

- Kezdő Madarászok napja (április 5.)
- Föld Napja (április 22.)
- Madarak és Fák Napja (május 10.)
- Európai Nemzeti Parkok Napja (május 24.)
- Nemzetközi Madármegfigyelő Nap a Fertő szikes tavainál, a Nyirkai-Hanyban, a Pannonhalmi TK-ban (október 3.)
- Bikavásár (2009. október 10.)
- Libahúzás (november 7., 14.)
- Adventi játszóház (december 12.)

A rendezvényeket statisztikáink szerint összesen 1814 fő látogatta meg.
2009-ben a Nemzeti Parkok Hete alkalmával kiemelt egyhetes rendezvénysorozatot szerveztünk (június 22-28.). A hét minden napján különböző programokkal vártuk az érdeklődő turistákat.

Regisztrált látogatók a Fertő-Hanság Nemzeti Parkban szervezett programokon:

Látogatottság	**Látogatószám (fő)**
Túravezetéseken részt vevők száma (fő)	5583
Kenus program látogatói (fő)	1568
Kiállítások látogatói (Öntésmajor, Esterházy-Madárvárta) (fő) *	473
Kócsagvár kiállításai (becsült)	1100
Csapody István Természetiskola és Látogatóközpont (fő)	9134
Összes regisztrált látogató (fő)	17858

Ahogy a táblázatból is kitűnik a Csapody István Természetiskola és Látogatóközpontot 2009-ben az előző évekhez képest újra több, összesen 9134 főt fogadott. A központot 1931 egyéni látogató és 7203 csoportos látogató kereste fel a megnyitást követő második évben.

**Megjegyzés: Az öntésmajori kiállítás az épület rossz állaga miatt sajnos még ebben az évben is zárva volt.*

Túravezetések	2009
Óvodás	444
Diák (6-18év)	4769
Felnőtt	346
Külföldiek	24
Kenus program látogatói	1568
Összesen	7151

A táblázatból kiolvasható, hogy a 2009-es esztendőben a meghirdetett túravezetéseinken (beleértve az erdei iskolai programjainkat is) az előző évek statisztikáihoz hasonlóan a résztvevők túlnyomó többsége a diákok közül került ki. Így a fő célcsoportja ebben az esztendőben is az oktatási intézményekből érkező diákok voltak Igazgatóságunknak.
Az Igazgatóság által biztosított kerékpáros turisztikai szolgáltatásainkat 2009. évben összesen 619 fő vette igénybe.
Védett területen, de nem az Igazgatóság kezelésében lévő bemutatóhelyek regisztrált látogatottsága a kezelők tájékoztatása alapján az előző évivel közel azonos volt:

Látogatottság	Látogatószám (fő)
Fertőrákosi-kőfejtő	72 000
Károly-kilátó (Soproni TK)	104 000

A Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság szálláshelyeink kihasználtsága a 2009-es évben átlagosan 18.09 %-os volt, amely az előző évi adatokhoz képest némi emelkedést mutat.

A Csapody István Természetiskola és Látogatóközpontban kialakított 42 férőhelyes szálláshelyünket elsősorban a diákcsoportok, erdei iskolás csoportok, és szakmai tréningeken résztvevő csoportok veszik igénybe, míg a Kócsagvárat az erdei iskolás csoportok mellett, továbbra is elsősorban az egyéni látogatók, családok, részesítették előnyben. A szálláshelyeink egész évben üzemelnek. Kapacitások csúcsát természetesen a nyári turisztikai szezonban érik el, a többi magyarországi szálláshelyhez hasonlóan.

A Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság ökoturisztikai munkatársai a programok szervezése és vezetése mellett az év folyamán a következő feladatokat látták el:

- Információs ügyelet a látogatóközpontban, hétvégén és ünnepnapokon is
- Látogatóstatisztika készítése
- Kérdőíves felmérések
- Kiadványok szerkesztése
- Szállásnyilvántartás vezetése és szállás kiadása
- Szakmai rendezvényeken való részvétel

A Soproni Tájvédelmi Körzetben

Annak ellenére, hogy 2008-hoz képest a térségben a kereskedelmi szálláshelyek adatai némi visszaesést mutattak a látogatók és a vendégéjszakák számának tekintetében a Soproni Tájvédelmi Körzet Sopron vonzerejénél fogva továbbra is látogatók tömegeit vonzza. A tájvédelmi

körzetben 2010-ben a turisztikai infrastruktúra (Károly-kilátó, Várhely-kilátó, jelzett turista utak stb.) fejlesztések, pályázati projektek révén tovább bővül (új tanösvény és tájékoztatótábla-rendszer).

A Szigetközi Tájvédelmi Körzetben

A Szigetköz a turisták körében egyre népszerűbb kirándulóhely, elsősorban a vízi túrázás jelentős, valamint a kiépített kerékpáros útvonalhálózat révén a biciklisprogramok népszerűek. Igazgatóságunk a Reflex egyesülettel közösen kerékpáros turisztikai bemutató útvonalat tart fenn pihenőhelyekkel, információs táblarendszerrel, illetve a Lipóti – holtág rehabilitációs területen, és az Öntés-tónál álló madármegfigyelő kilátókkal növeli az élményszerzési lehetőségeket. 2009-ben elsősorban szakmai csoportok számára szerveztünk programokat a TK-ban. A védett szárazföldi területeken túrázók mellett jelentős a Duna mellékág-rendszerében és a Mosoni-Dunán a vízitúrázók száma és szintén nagy jelentőséggel bír még ugyanitt a horgászturizmus is.

A Pannonhalmi Tájvédelmi Körzetben

Az elmúlt évekhez hasonlóan a tájvédelmi körzetben megfordulók nagyobb részét 2009-ben is a Magyar Bencés Kongregáció Pannonhalmi Főapátságát, és közvetlen környezetét látogató tízezrek tették ki. A Pannonhalmi TK-ban a túravezetéseket igénylő diákcsoportok számában növekedés nem volt. A területet elsősorban győri oktatási intézményekből és környékbeli iskolákból és óvodákból keresték fel szervezetten, míg a TK tanösvényei továbbra is Győr és Győr környékének lakossága körében a legnépszerűbbek.

8.3.3. Kiállítások

Kócsagvárban:

- Grubits János fafaragó szobrainak és fotóinak kiállítása
- Hasznos László festménykiállítása
- Általános iskolás és óvodás rajpályázat nyerteseinek kiállítása
- Sarródi Művésztábor – Terdik Szilvia „Pipacsvirág” c. festmény kiállítása
- Alpok Képzőművészeti Kör tagjainak „Természet világa” c. festmény kiállítása
- A Fertő-táj – helytörténeti állandó kiállítás (emeleti folyosó)

Csapody István Természetiskola és Látogatóközpontban

- Pellinger Attila természetfotóinak kiállítása
- Általános iskolás és óvodás rajpályázat nyerteseinek kiállítása
- Radisics Milán „A magyar szürke” c. fotókiállítása
- The Best of natur Art - fotókiállítás
- A Fertő-táj és a Hanság diorámákon és posztereken állandó kiállítás

8.3.4. Szakmai rendezvények

Legjelentősebbek ezek közül a következők voltak:

- UTAZÁS 2009, Budapest (2009. február 26. - március 1.)
- Osztrák Túravezető képző tanfolyam a NP Neusiedler See-Seewinkel-ben
- Magyar Nemzeti Parkok Hete – Szakmai napok (2009. június 19-20.)
- Magyar Nemzeti Parkok hete (2009. június 22-28.)

- Tíz Forrás Fesztivál, Hegykő (2009. július 10-19.)
- Fogathajtó-verseny Fertőd (2009. augusztus 1-3.)
- Rábaközi Gazdanapok (2009. augusztus 28-30.)
- II. Dunántúli Magyar Szürke Szarvasmarha Tenyészbika Bemutató, Vásár és Szakmai konferencia,. Fertőújlak (2009. október 10.)
- 2009. évi Turisztikai Szakmai napok Fertőújlakon (FHNPI), a 10 nemzeti park részvételével a KvVM szervezésében (2009. november 4-6.)

8.3.5 Szakmai gyakorlatok

A Fertő-Hanság Nemzeti Park védett területein mind a tavaszi, mind pedig az őszi időszakban tanulmányi terepi gyakorlat keretében 2 szakiskola tanulóit (összesen 76 főt) foglalkoztattunk. Az elsősorban élőhely-kezelést célzó terepi gyakorlatokon az alábbi intézmények diákjai vettek részt:

- NYME Roth Gyula Gyakorló Szakközépiskola és Kollégium (Sopron)
- Hermann Ottó Kertészeti, Környezetvédelmi, Vadgazdálkodási Szakképző Iskola és Kollégium (Szombathely)

Az egyetemisták nyári szakmai gyakorlat helyéül 2009 évben is nagy számban keresték fel a Fertő-Hanság Nemzeti Parkot. A nyári hónapok során 26 hallgató teljesítette gyakorlatát intézményünknél. A gyakorlatosok feladata elsősorban ökológiai, ökoturisztikai, természetvédelmi jellegű, valamint állattenyésztéssel kapcsolatos feladatok megismerése volt. 2009-ben az alábbi felsőfokú intézményekből érkeztek gyakorlatra hallgatók:

- NyME Erdőmérnöki Kar (Természetvédelmi Mérnök Szak) (Sopron)
- NyME Környezetvédelmi Kar (Környezetvédelmi Mérnök Szak) (Sopron)
- NyME Mezőgazdasági- és Élelmiszertudományi Kar (Mosonmagyaróvár)
- Széchenyi István Egyetem (Győr)
- Szent István Egyetem (Gödöllő)
- Pannon Egyetem (Keszthely)
- Corvinus Egyetem (Budapest)

8.4 PR és egyéb marketingtevékenységek

A Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság turizmusának eredményessége és hatékonysága érdekében munkatársaink az alább PR feladatokat végezték el:

<u>Honlap</u>

Az Igazgatóság honlapjának turisztikai oldalait egész évben friss adatokkal töltöttük fel, mivel az interneten keresztül keresnek meg bennünket a legtöbben, ahogy az a hozzánk látogatókkal készített interjúkból kiderült.

<u>Turisztikai naptár</u>

A turisztikai szezon ökoturisztikai programjait és a jeles zöld napokat tartalmazó kalendáriumot jelentettünk meg a korábbi éveknek megfelelően, amelyet a Fertő part szálláshelyeire és vendéglátó-ipari egységeibe, valamint a turisztikailag frekventált információs helyekre juttattunk el.

Programajánló

2009-ben is megjelent az Igazgatóság programajánló füzete, amelyet szakmai napokon, kiállításokon terjesztettünk, ill. digitális formában a honlapunkon letölthető formátumban is hozzáférhetővé tettünk.

Egyéb elosztási csatornák

Egész évben megjelentettük turisztikai programjainkat, rendezvényeinket az alábbi csatornákon keresztül:

- Soproni Programajánló
- Soproni Est
- Plakátok
- Rábaközi Mozaik
- www. vendégvaro.hu weboldal
- Tópart c. határon átnyúló kétnyelvű turisztikai magazin
- Nationalpark Neusiedler See-Seewinkel turisztikai programajánlója

Kiállításokon, rendezvényeken való részvétel

- UTAZÁS 2009 turisztikai kiállítás, Budapest
- Levendula Fesztivál, Tihany
- Tízforrás Fesztivál, Hegykő
- Fogathajtó-verseny, Fertőd
- Rábaközi Gazdanapok, Kapuvár
- Faipari Kiállítás, Sopron
- Ökoturisztikai Szakmai Napok, Fertőújlak

8.1 táblázat: Turisztikai infrastruktúra

	Száma	Férőhely/befogadó-képesség (fő)	Állapotuk rövid értékelése
Látogató/oktatóközpont	2	-	Jó
Kiállítás	4	-	Jó, az öntésmajori kiállítás kivételével, amelynek épülete teljes re-konstrukcióra szorul.
Tanösvény	11	-	Rongálások miatt a felújítás folyamatos.
Szálláshely	3	128	Jó

8.1a táblázat: Oktató- és Látogatóközpontok – szállás

Név	Cím	Férőhely/ befogadóképes-ség (fő)	Állapot rövid leírása	Kihasználtság (%)
Kócsagvár	9435 Sarród, Rév-Kócsagvár	46	Jó	24,29
Csapody István Természetiskola és Látogatóköz-pont	9434 Fertőújlak, Petőfi u. 23/a	42	Jó	15,29
Gombócosi gátőrház	Lipót (0123/1 hrsz.)	20	Jó (nyári tábori igénybevé-telre)	10
Gombócosi gátőrház udvarán sátorozóhely	Lipót (0123/1 hrsz	20	Jó (nyári tábori igénybevé-telre)	10

8.1b táblázat: Az Igazgatóság szálláshelyeinek kihasználtsága

Szálláshelyek nemzeti park igazgatósági működtetésben (2009)	
Szállóvendégek száma (fő)	2 261
Vendégéjszakák száma (fő)	5 423

Szállás	Vendég (fő)	Vendégéjszaka (éj)	Átlagos tartózkodási idő (nap)	Férőhely kapacitás kihasználtság (%)
Kócsagvár, Sarród	1210	3688	3,04	24,29
Csapody István Természetiskola és Látogatóközpont, Fertőújlak	1051	1735	1,65	15,29
Összesen:	2261	5423	2,34	19,79

8.1c táblázat: Kiállítás

Cím	Befogadó-képesség (fő)	Kiállítás témája	Látogathatóság
Hanság Élővilága állandó kiállítás (Öntésmajor)	50-80	Hanság élővilága	A fentebb leírtak szerint!
Esterházy Madárvárta (Osli)	40	Hanság faunája	előre bejelentkezés alapján
Képek a múltból (Sarród – Kócsagvár) állandó kiállítás + időszakos kiállítások	150	Fertő-táj múltja + más, időszakos kiállítások	minden nap 8-16:30 óra között
Csapody I. Természetiskola és Látogatóközpont Fertő-Hanság Nemzeti Park kiállítása	50	Fertő-Hanság Nemzeti Park bemutatása	03.01-11.30.: minden nap: 9-16-ig, hétvégén és ünnepnap 10.00-17.00-ig, 12.01-02.28. előzetes bejelentkezéssel

8.1d táblázat: Tanösvények

Név	Helye	Hossza	Tanösvény jellege	Fenntartó, kezelő	Kiadvány
Holt-Rába Tanösvény	Pannonhalmi TK	6 km	természetismereti	FHNPI + REFLEX Egyesület	
Pannonhalmi Tanösvény	Pannonhalmi TK	3 km	természetismereti	FHNPI + REFLEX Egyesület	
Ravazdi Tanösvény	Pannonhalmi TK	16 km	természetismereti	FHNPI + REFLEX Egyesület	
Ciklámen Tanösvény	Soproni TK	7,4 km	természetismereti	TAEG Rt.	
Ökoturisztikai Bemutató Út-vonal	Szigetközi TK	20 km	természetismereti	FHŐNPI + REFLEX Egyesület	
Gyöngyvirág Tanösvény	FHNP	3,5 km	természetismereti	TAEG Rt.	
Kövi Benge Tanösvény	FHNP	300 m	természetismereti	Fertőrákos Önkormányzat + FHNPI	
Sziki őszirózsa Tanösvény	FHNP	4 km	természetismereti	FHNPI	van
Hany Istók Tanösvény	FHNP	5 km	természetismereti	FHNPI	van
Vízi Rence Túraútvonal	FHNP	6 km	természetismereti	FHNPI	
Tőzike Tanösvény	FHNP		természetismereti	FHNPI	van

8.2 táblázat: Kiadványok

No.	A saját kiadvány címe	Kiadás éve	Készlet (pld.)
1	Fertő-Hanság Nemzeti Park (magyar, német, angol nyelven)	1995	2422
2	Szigetközi TK	1997	448
3	Pannonhalmi TK	1997	7
4	Soproni TK	1998	169
5	Élő Dezső: Sarród monográfia (reprint kiadás)	2000	370
6	Tőke Péter: Hany Istók	1999	59
7	Bárdosi János: A magyar Fertő Halászata	1995	9
8	Fertő-Hanság Nemzeti Park térkép	2000	354
9	Sziki Őszirózsa Tanösvény	2004	10

8.3 táblázat: Látogatottság

A Fertő-Hanság Nemzeti Park igazgatóság ökoturisztikai bemutatóhelyeinek regisztrált és becsült látogatói (2009)				
Bemutatóhely neve	**Fizetős látogatók (fő)**	**Nem fizetős látogató (fő)**	**Összesen (fő)**	**Megjegyzés**
Csapody István Természetiskola és Látogatóközpont		9134	9134	regisztrált adat
Kócsagvár		10 000	10 000	becsült adat
Esterházy Madárvárta	473		473	regisztrált adat
Hanság Élővilága Kiállítás				
Fehértói Madárvárta		2 000	2 000	becsült adat
Sziki Őszirózsa Tanösvény		15 000	15 000	becsült adat
Gyöngyvirág Tanösvény		1 000	1 000	becsült adat
Fertő-parti kerékpárút menti bemutatóhelyek (a fertőbozi kétéltűvonulást és a hidegségi láprétet bemutató helyszínek összesen)		5 000	5 000	becsült adat
Tőzike Tansövény		5 000	5 000	becsült adat
Hany Istók Tanösvény		5 000	5 000	becsült adat
Ciklámen Tanösvény (Soproni TK)		20 000	20 000	becsült adat
Pannonhalmi TK tanösvényei összesen		10 000	10 000	becsült adat
Szigetközi Kerékpáros Bemutató Útvonal		30 000	30 000	becsült adat
Nyirkai Hany bemutatóhely		10 000	10 000	becsült adat
Regisztrált és becsült látogatók összesen:	473	122 134	122 607	

A nemzeti park igazgatóság ökoturisztikai szolgáltatásainak regisztrált igénybevevői (2009)					
Szolgáltatás típusa		**Fizetős látogatók (fő)**	**Nem fizetős látogató (fő)**	**Összesen (fő)**	**Megjegyzés**
Szakvezetéses túra, nyílt túra		7151		7151	
Nyílt nap, jeles nap, saját szervezésű ökoturisztikai rendezvény			2 500	2 500	becsült adat
Erdei iskolai program		378		378	
Egyéb:	Kerékpárkölcsönzés	619		619	
Egyéb:	Természetismereti nyári tábor	142		142	
Regisztrált igénybevevők összesen:		8 290	2 500	10 790	

8.4 táblázat: Közönségkapcsolat

		Megjelenés/részvétel száma	
		Írott	**Elektronikus**
Kiállítás, vásár		Utazás 2009, Tízforrás Fesztivál, Expo, Levendula Fesztivál – Tihany, Regionális Fogathajtó Verseny – Fertőd, Rábaközi Gazdanapok – Kapuvár, Inno Lignum Szakkiállítás – Sopron, III. Dunántúli Magyar Szürke Szarvasmarha tenyészbika Szemle és Vásár - Fertőújlak	
Média	helyi	228	144
	regionális	55	33
	országos	68	166
	nemzetközi	21	26
Egyéb			
Honlap címe	http://www.ferto-hansag.hu http://fhnp.nemzetipark.gov.hu		

8.5 táblázat: Környezeti nevelési intézkedések

Esemény	Helyszín	Résztvevők száma
Vizes Élőhelyek Világnapja	Csapody István Természetiskola és Látogatóközpont, Fertőújlak	18 fő
Víz Világnapja	Csapody István Természetiskola és Látogatóközpont, Fertőújlak	26 fő
Föld Napja	Kócsagvár, Sarród	63 fő
Madarak Fák Napja	Csapody István Természetiskola és Látogatóközpont, Fertőújlak	43 fő
Király Iván Nap (Ált. Iskolával közös rendezvény)	Farád	66 fő
Erdei Óvodai Program	Csapody István Természetiskola és Látogatóközpont, Fertőújlak	20 fő
Erdei Iskolai Programok	Fertő-Hanság Nemzeti Park - Kócsagvár, Sarród; Csapody István Természetiskola és Látogatóközpont, Fertőújlak	378 fő
Nyári természetvédelmi, természetismereti tábor – FHNP, Fertőújlak	Csapody István Természetiskola, Fertőújlak	49 fő
Nyári természetvédelmi, természetismereti tábor – FHNP, Fehértó	Fehér-tavi Madárvárta, Fehértó	47 fő
Nyári természetvédelmi, természetismereti tábor – Szigetközi Tájvédelmi Körzet, Lipót	Gombócosi Természetvédelmi Őrház, Lipót	46 fő

9. Kapcsolattartás hazai partnerszervezetekkel

9.1 Együttműködés hivatalokkal, intézményekkel:

Szervezet	Székhely	Tevékenység
Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság	Csopak	magyar-osztrák területi együttműködés program keretében PANANET projekt előkészítése
Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság	Őriszentpéter	magyar-osztrák területi együttműködés program keretében PANANET projekt előkészítése
Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság	Kecskemét	rákosi vipera védelmi program
Észak-dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság	Győr, Árpád u. 28-32.	Vízjogi engedélyezések egyeztetése, természetvédelmi szakmai szempontok érvényesítése a vízügyi létesítmények kezelésében
Észak-dunántúli Környezetvédelmi Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség	Győr, Árpád u. 28-32.	Szakvélemények adása
Gy-M-S Megyei Főügyészség	Győr, Szent István u. 6.	Jogi ellenőrzés, tájékoztatás
Gy-M-S Megyei Közlekedési Felügyelet Hatósági Osztály	Győr	Szakmai tanácsadás tervezési és engedélyezi eljárásokban
Gy-M-S Megyei Mezőgazda-sági Szakigazgatási Hivatal Vadászati és Halászati Osztály	Győr	Vadászati, halászati ügyek
Gy-M-S megyei Rendőr Főkapitányság	Győr Szt. Imre u. 2	Közös szolgálat, továbbképzések
Győr-Moson-Sopron Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság	Győr, Munkácsy u. 4.	Közös járőrszolgálat, továbbképzése, Fertő tó tűzvédelme
Magyar Turizmus Rt.	Budapest	Ökoturisztikai rendezvények
Megyei és körzeti földhivatalok	Győr, Sopron. Csorna, Kapuvár	Védett területek bejegyzéseinek javítása
Nyugat-dunántúli Környezetvédelmi Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség	Szombathely Vörösmarty u. 2.	Szakvélemények adása
Nyugat-dunántúli Regionális Marketing Igazgatóság,	Sopron, Új u.4	Térségfejlesztés, ökoturizmus, falusi turizmus
Nyugat-magyarországi Hírközlési Felügyelet	Sopron, Kossuth u. 26.	Mozgó telefontornyok építése és használatbavétele
Sopron M.J. Város Rendőrkapitányság	Sopron, Lackner K. u. 5.	Rendszeres közös szolgálat a természetvédelmi segédelőadói státuszban működő rendőrrel
Vas M. Mg. Szakigazgatási Hivatal Erdészeti Igazgatóság	Szombathely, Győr, Sopron	Erdészeti engedélyezés, üzemtervek véleményezése és előkészítése
Vas Megyei Közlekedési Felügyelet Hatósági Osztály	Szombathely	Szakmai tanácsadás tervezési és engedélyezi eljárásokban
Veszprémi Bányakapitányság	Veszprém, Tatabánya	Ásványi anyagkutatás, bánya műszaki tervek, bányanyitás, bányabezárás, tájrendezés
Győr-Moson-Sopron megye 50 általános iskolája	FHNPI védett területeihez közel található iskolák	környezeti nevelési programok

9.2 Együttműködés civil szervezetekkel:

Szervezet	Székhely	Tevékenység
Bivalytenyésztők Egyesülete	Csopak, Kossuth u. 16.	Tenyésztési program
Castanea Környezetvédelmi Egyesület	Sopron, Károlymagaslati u. 14.	Környezeti nevelés a Soproni TK-ban
EUROPARC Federation	Grafenau (Németország)	Tagszervezete vagyunk a Szövetségnek, nemzetközi konferenciák, tanulmány-utak, szakember csere programok
Fertő-táj Világörökség Magyar Tanácsa Egyesület	Fertőszéplak	Világörökségi státuszból adódó feladatok
Győr-Moson Sopron megyei Vadászkamara	Győr, Csaba u. 16.	Közreműködés a vadállományt érintő védelmi programokban a védett területeken
Győr-Moson-Sopron megyei Cigányok Érdekvédelmi Szervezete	Győr	Közmunkaprogramok
Írottkő Natúrparkért Egyesület	9730 Kőszeg, Rajnis u. 7.	közös határon átnyúló projekt (PANANET) előkészítés
Kerekerdő Alapítvány	9700 Szombathely, Petőfi S. u. 24.	környezeti nevelési programok
Kerka-mente Natúrpark Egyesület	8879 Szécsisziget Kossuth u. 17.	közös határon átnyúló projekt (PANANET) előkészítés
Kitaibel Pál Tudományos Asztaltársaság	Sopron	Természetvédelmet érintő tudományos tevékenység
Környezet- és Természetvédelmi Oktatóközpontok Országos Szövetsége	8082 Gánt, Hegyalja u. 21.	környezeti nevelés
Magyar Cserkész Szövetség	Bp. Tömörkény u. 3/A	Természetvédelmi táborok
Magyar Szürkemarhát Tenyésztők Egyesülete	Bp. Lőportár u. 16.	Tenyésztési program
Magyar Turisztikai Egyesület (MATUR)	1367 Bp. Rózsa u. 6.	Ökoturisztikai programok a védett területeken, konferenciák
MME Kisalföldi Helyi Csop.	Jánossomorja, Vadász tér 9.	Fehér Gólya kisalföldi állományának felmérése, haris felmérés a Hanságban
MME Soproni Helyi Csop	Sopron, Hátulsó u. 7.	Fertői parti madárvonulás-kutatás, Fertői vízivad szinkron
Mosonmagyaróvári Környezetvédelmi Egyesület	Mosonmagyaróvár, Pf. 72.	Szigetközi és hansági táborok, Föld Napi rendezvények
Műemlékek Nemzeti Gondnoksága, Esterházy-kastély	Fertőd	Turisztikai programok kölcsönös értékesítése
Nimphea Egyesület	Szarvas	Halfaunisztikai kutatások a védett területeken

Szervezet	Székhely	Tevékenység
Országos Erdészeti Egyesület	Bp. Fő u. 68.	Erdők Hete Rendezvénysorozat Erdei iskolai program
Őrség-Vendvidék Natúrpark Egyesület	9941 Őriszentpéter, Városszer 55.	közös határon átnyúló projekt (PANANET) előkészítés
Pro Silva Hungária	Budapest	Erdőgazdálkodás, tájékoztatók
Rackatenyésztők Egyesülete	Debrecen, Sumen u. 2.	tenyésztési program
Reflex Környezetvédelmi Egyesület	Győr, Bartók B. u. 7.	Közreműködés kezelési tervek elkészítésében Tanösvények a Pannonhalmi TK-ban, Táborok a Szigetközi TK-ban
Regional Environmental Center	Szentendre	Partnerként közreműködünk a Fellowship és Know-How programokban
Rotary Club	Sopron	Környezeti nevelési programok hátrányos helyzetű gyerekeknek
Scarbantia Leánycserkész Csapat	Sopron	Természetvédelmi Táborok
Sopron Tájegységi Vadásszövetség	Sopron, Ady E. u. 5.	Közreműködés a vadgazdálkodásban és a vadállományt érintő védelmi programokban a védett területeken
Szalkay József Lepkészeti Egyesület	Budapest	Rétkezelések hatásának vizsgálata a hangyaboglárkákra.
Tornádó Egyesület	Debrecen, Teleki Pál u. 7.	Vizes élőhelyek vízi gerinctelen faunájának felmérése
Tourinform Iroda Sopron	Sopron	Turisztikai programkínálat értékesítése
Varangy Akciócsoport	Budapest	Kétéltű-hüllő védelem
Wetlands International	Hollandia	Vizes élőhely-rekonstrukció monitoring a Hanságban
WWF Austria	Apetlon, Seewinkel-Hof	határon átnyúló környezeti nevelési programok, továbbá közös határon átnyúló projekt előkészítése (Ferto-Neu-Net)
WWF Magyarország	Bp. Németvölgyi út 78/b	Hód visszatelepítési program a Hanságban Vidra állományfelmérés stb.

10. Külföldi együttműködés

Partnereink közül a Nationalpark Neusiedler See-Seewinkel, az illmitzi Biológiai Állomás, valamint WWF Austria közvetlenül a határ túloldalán tevékenykedik. Velük a kapcsolattartás napi szinten működik, és már eddig is számos közös projektet valósítottunk meg sikeresen. Tavaly februárban indítottuk el határon átnyúló több éves közös projektünket (FERTŐ-NEU-NAT) a környezeti nevelés és ökoturizmus témában, amelyhez osztrák nemzeti parki partnerünk is csatlakozott a WWF Austriával egyetemben. Ennek első eredményeiként közsö nemzeti park újságot és közös turisztikai programajánlót készítettünk el.

A kismartoni székhelyű Regional Management Burgenland szervezet, a burgenlandi naturparkok és a Nationalpark Neusiedler See-Seewinkel társnemzeti parkunk (továbbá hazai oldalról a Balaton-felvidéki és Őrségi Nemzeti Park Igazgatóságok) bevonásával egy osztrák-magyar területi együttműködés program keretében megvalósuló több évre kiterjedő közös projektet indítottunk el a nyugat-pannóniai védett területek közös hálózatának kialakítására és közös tevékenységének fejlesztésére (PANANET projekt).

A Nationalpark Neusiedler See-Seewinkel szervezettel a természetvédelmi programokat érintő együttműködés is napi kapcsolatokon alapul (réti sas program, túzok program, vízivad-program, szikes gyepek fenntartása, kezelése stb.)

A Bécsi Egyetem Vadbiológiai és Ökológiai Kutatóntézete (Universität Wien - Forschungsinstitut für Wildtierkunde und Ökologie) vaddisznó befogókat üzemeltet a határmenti nemzeti parki területeken, az osztrák oldalon. A befogásra kerülő vaddisznókat egyedi jelölésekkel, esetenként rádióadókkal látják el. Méréseket végezve következtetnek a térség vaddisznó állományának mozgáskörzetére. Határmenti vadgazdálkodási együttműködés keretében Igazgatóságunk, valamint szervezésünkben a környező magyar oldali vadásztársaságok fontos szerepet játszanak az eredmények előállításában, hiszen gyakran a magyar oldalon kerülnek terítékre a jelölt vaddisznók. A krotáliák, valamint az elejtési adatok (elejtés helye, ideje, az állat testtömege stb.) rajtunk keresztül jutnak vissza a kutatóintézethez.

Pozsony megyével közösen elindítottunk egy projektet a magyar-szlovák területi együttműködés program keretén belül (ECO-PLAIN-NET projekt), amely a szigetközi és csallóközi védett területeken és a Mosoni-síkon folyó természetbarát gyepgazdálkodást segíti (különösen a túzok érdekében), valamint a vizes élőhelyek közös monitoringját alapozza meg a térségben. A kutatási feladatok időarányos részét teljesítettük a 2010. júliusáig tartó projektnek.

Tagszervezete vagyunk, és folyamatosan együttműködünk az EUROPARC szövetséggel, valamint az IUCN-nel. Ez utóbbi szervezet tavaly év végéig sarródon működtette az ún. Európai Green Belt (Európai Zöld Övezet) programot koordináló irodáját.

A holland De Bisch Bosch Nemzeti Park, a Duna-Delta Bioszféra Rezervátum, valamint a Nationalpark Neusiedler See Seewinkel és Nemzeti Park Igazgatóságunk között szoros együttműködésben rendszeres tapasztalatcsere folyik a vizes élőhelyek kezelése, ökoturizmus és környezeti nevelés terén.

10. táblázat: Külföldi együttműködés

Partnerszervezet	Ország (nemzetközi szervezet esetén székhelye)	Az együttműködés rövid ismertetése
BfN (Német Szövetségi Természetvédelmi Ügynökség)	Németország (Bonn)	„Európai Zöld Övezetek" programok terén
Birdlife Austria	Ausztria (Bécs)	Természetvédelmi monitoring
Duna-menti ártér TK	Szlovákia (Dunaszerdahely)	Együttműködés kutatások, pályázatok és természetvédelmi kezelések terén
Europarc Federation	Németország (Grafenau)	Tagszervezete vagyunk a Szövetségnek
Duna Delta Bioszféra Rezervátum	Románia	Együttműködés kutatások, vizes élőhelyek kezelése, tapasztalatcsere területén.
De Bisch Bosch Nemzeti Park	Hollandia	Együttműködés kutatások, vizes élőhelyek kezelése, tapasztalatcsere területén.
Bratislavsky Kraj (Pozsony Megye)	Szlovákia	Közös határon átnyúló projekt
IUCN Green Belt Office	Sarród	Az egykori vasfüggöny mentén található természetközeli állapotú területek megóvása, népszerűsítése előadásokkal
IUCN Regional Office	Belgium (Brüsszel)	„Európai Zöld Övezetek" konferencia szervezése
Nationalpark Neusiedler See-Seewinkel	Ausztria (Apetlon)	Napi együttműködés a nemzeti parki védett területek kezelésére, bemutatására, közös projektek (PANANET, FERTŐ-NEU-NAT)
Regional Management Burgenland	Ausztria (Kismarton)	Közös határon átnyúló projekt (PANANET)
SOPSR (Természetvédelmi ügynökség)	Szlovákia (Besztercebánya)	Együttműködés kutatások, pályázatok és természetvédelmi kezelések terén
WWF Austria	Ausztria (Bécs)	Szakmai és diák csereprogramok a Fertő-tó környékén élők bevonásával, továbbá közös projekt (Ferto-Neu-Net) előkészítése
Verein Jordsand természetvédelmi egyesület	Németország (Hamburg)	Madárvédelem és a kétéltűvédelem.

Partnerszervezet	Ország (nemzetközi szervezet esetén székhelye)	Az együttműködés rövid ismertetése
Bécsi Egyetem Vadbiológiai és Ökológiai Kutatóntézete (Universität Wien - Forschungsinstitut für Wildtierkunde und Ökologie)	Ausztria (Bécs)	Vadbiológiai kutatások

11. Ellenőrzés

Lásd táblázat.

11. táblázat: Ellenőrzések

Ellenőrzést végző szervezet	Típusa/célja	Fontosabb megállapítások, intézkedések rövid ismertetése
ÁSZ	2008. évi beszámoló	
MVH	Mezőgazdasági támogatások igénylése	Hiányosság nem került megállapításra
APEH	ÁFA ellenőrzés	Hiányosság nem került megállapításra

12. Fontosabb célkitűzések a következő évre

12.1 Pénzügyi téren

- Pályázati forrásból megteremteni a László majorban kialakítandó bemutató majorság fejlesztésének anyagi hátterét. Rendelkezünk engedélyezett építési tervvel.
- Pályázati forrásból az öntésmajori múzeum és központ felújításának anyagi fedezetét. Rendelkezünk engedélyezett építési tervvel.
- Hansági telelő szállás kialakítása
- A legeltetés feltételeinek megteremtése az Észak-Hanságban

12.2 A bemutatás, az oktatás, látogatás terén

- A 2010-es évben, hasonlóan a korábbiakhoz, törekszünk arra, hogy az Európai Unió forrásai közül minél hatékonyabban tudjunk pénzügy eszközöket bevonni a természetvédelmi tudatformálásba és az ökoturisztikai fejlesztéseinkbe.
- Az elmúlt évben nyertes erdei iskolai infrastruktúrafejlesztés pályázat keretében sikerült megvalósítani az oktatási tevékenységhez eddig hiányzó eszközök és szakmai anyagok beszerzését és elkészítését. Megvalósult a kócsagvári erdei iskolai szálláshely egyik szárnyépületének a teljes bútorzatcseréje, valamint a diákcsoportok számára újabb kutatási és megfigyelési lehetőséget biztosító un. Lepkeház is felépült a központ mellett. Ezeknek a fejlesztéseknek nyomán szeretnénk a szemléletformálási, környezeti nevelési tevékenységünket még intenzívebbé tenni.
- A Győr-Moson-Sopron Megyei Pedagógiai Intézettel közösen akkreditált pedagógus továbbképzésünket 2010-re ismét meghirdetjük.
- Március elején ismét szeretnénk pedagógusok részére egy tájékoztató jellegű találkozót szervezni - előadásokkal, terepi foglalkozásokkal - erdei iskola témakörben.
- A korábbi évekhez hasonlóan a Szigetközi TK-ban, Lipóton zajló táboroztatást is folytatni szándékozunk. A hansági ornitológiai táborunk 2010-ben is várja az érdeklődőket.
- A helyi és környékbeli oktatási intézmények számára az elmúlt években nagy sikerrel lebonyolított „Leselkedő” vetélkedősorozatot a 2009/2010. tanévben is útjára indítottuk. Ennek zárása 2010 márciusában lesz.
- Ökoturisztikai programjaink programkínálatát a szomszédos ausztriai nemzeti parki területek bevonásával szeretnénk bővíteni. A Magyar Nemzeti Parkok Hete kapcsán, érdekes és attraktív programokkal várjuk majd az érdeklődőket.
- A meglévő tanösvények és kilátótornyok folyamatos karbantartásáról is - hasonlóan a korábbi évekhez - gondoskodni szeretnénk.
- Információs táblák kihelyezésével a nemzeti parkon túl a tájvédelmi körzetek látogatott, de információval eddig megfelelően el nem látott területén is szeretnénk a színvonalas tájékoztatást elérni.
- A 2010-es esztendőben is megjelentetjük a Turisztikai programajánlónkat.

12.3 Társadalmi kapcsolatok terén:

Szakmai összejövetelek, megbeszélések szervezése

- Részvétel az Utazás 2010 kiállításon, Budapesten
- Jeles zöld napi rendezvények szervezése
- Részvétel a „Nemzeti Parkok Hete” őrségi rendezvénysorozaton.
- Magyar Nemzeti Parkok hetén programok szervezése

- Sajtókirándulások szervezése
- Helyi és regionális kiállításokon való részvétel
- Nemzeti Parkok Boltjának megnyitása Sopronban

12.4 Természetvédelmi, tájvédelmi és erdészeti téren

- A parlagi vipera védelmére elnyert Life+ pályázat 2010. évre tervezett feladatainak sikeres végrehajtása és a 2011. évi munkák előkészítése.
- Az Osli-Hanyi vizes élőhely-rekonstrukció kivitelezésére elnyert KEOP pályázat 2010. évi feladatainak végrehajtása.
- Nemzeti Fejlesztési Tervben prioritás szerint finanszírozásra kerülő programok végrehajtása.
- Szlovák-Magyar Interreg pályázat megvalósítása a határmenti közösségi jelentőségű területek fejlesztésére.
- Vizes élőhely-rekonstrukciók vízellátásának és kutatásának biztosítása
- Invázív fajok (pl. károkatona, bütykös hattyú, szürke varjú, róka, bálványfa) visszaszorítása
- A fokozottan védett Kistómalmi láprét évi egyszeri kaszálásának biztosítása.
- A Fertő-Hanság Nemzeti Park, a Soproni Tájvédelmi Körzet és a Szigetközi Tájvédelmi Körzet természetvédelmi kezelési tervének befejezése és a területi egyeztetés elkezdése.
- 2010-ben folytatjuk vadgazdálkodási tevékenységünket a 2007-17 üzemtervezési ciklusra megalakított Fertő-tavi (103810 kódszámú) vadászterületen.
- 2010-ben folytatjuk a fafajcserés állomány-átalakítást a saját kezelésben lévő véghasználatra érett nemes nyarasoknál.
- Megkezdjük a szálaló üzemmódba sorolt erdőterületeinken a 2008. év végén elkészült kezelési tervnek megfelelő gazdálkodást.
- A Természetvédelmi Információs Rendszer adatokkal történő feltöltésének befejezése.

12.5. Hatósági tevékenység terén

- A vonatkozó 347/2006. (XII.23.) Korm. rendelet rendelkezése szerint a Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség megkeresésére a lehető legrövidebb időn belül szakvéleményt adunk a hatósági határozatok, szakhatósági állásfoglalások elkészítéséhez.
- Természetvédelmi szabálysértési hatósági teendők folyamatos ellátásának biztosítása.
- A Természetvédelmi Őrszolgálat gazdálkodókkal való kapcsolatának fejlesztése.

Sarród, 2010. március 17.

……

Dr. Kárpáti László
igazgató